

Inhoud

6 april 2001

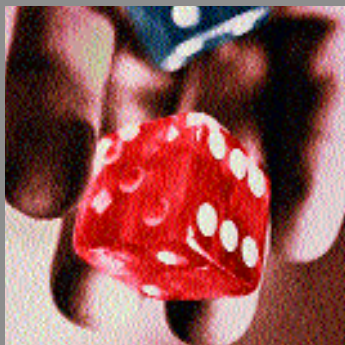
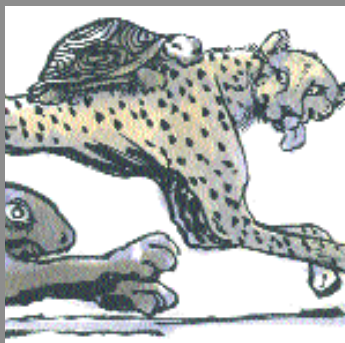

Foto omslag: Stone/Burgum Boorman

gevraagd
advocaat-medewerkers (m/v)

Onlangs werd in Leeuwarden de man veroordeeld die onveilige seks had met twee jongens terwijl hij met HIV was besmet. De rechtbank achtte poging tot doodslag bewezen omdat de man de 'aanmerkelijke kans' van besmetting van de jongens op de koop toe had genomen. Maar is deze kans niet erg klein, en wordt zo het **voorwaardelijk opzet** niet uitgebreid tot het riskeren van maatschappelijk ontoelaatbare gevaren?

251

Sinds 1 januari gelden bij het toezicht op **kartelvorming** soepeler regels van de Europese Commissie. Ze zijn minder formeel en 'gebruiksvriendelijker' dan de oude regels. Een analyse van de richtsnoeren en een schets van de gevolgen voor het toezicht door NMa en Nederlandse rechters.

254

De grenzen van de groei in de advocatuur komen in zicht nu het aantal pas afgestudeerden stagneert. Aansluiten bij een multidisciplinair advocatenkantoor is een optie, maar ook het **aantrekkelijker** maken van het **werk** zelf is er een. Dan zullen wel eerst clichés als 'kwaliteit', 'uitstraling' en 'topniveau' moeten verdwijnen.

258

In het volgende nummer

- Europese Betekeningsverordening
- Advocaat op Cuba

Recht

- 251** Voorwaardelijk opzet van HIV-besmette
mr. J. Boksem
- 254** Overeenkomsten tussen concurrenten
soms toegestaan
Marco Slotboom

Praktijk

- 257** **Column**
Mr. Pleiter
René Klomp
- 258** Dreigend personeelstekort:
het moet weer leuk worden op kantoor
Michel Knapen
- 262** **Digitaal**
Software voor de toevoegingspraktijk
Luuk Matthijssen
- 264** Een mediationweek in Rotterdam
M. Pel en W.N. Everts
- 267** In memoriam mr. H.P. Utermark
Germ Kemper
- 269** **De bijzondere zaak van...**
Winston Mei: advocaat en sloopauto
Jan Pieter Nepveu
- 271** **Hoe zat het ook alweer met...**
gedekte weren
Willem Heemskerk
- 273** **Iks ging weer eens pleiten**
Leo van Osch
- 274** **Reacties**
Reistijdverletvergoeding
Toegevoegde waarde van de deken
En de jager schoot raak

Van de Orde

- 249** Van de deken: Euroadvocaten
- 276** Orde-nieuws
- 276** Agenda
- 277** Beroepsopleiding
- 278** Permanente opleiding
- 280** Personalía
- 281** Literatuur

282 Disciplinaire beslissingen

Opinie? Kritiek?

Mail uw reacties op het gebodene naar:

Advocatenblad@ebi.nl

81e jaargang – 6 april 2001 – nr. 7
Verschijnt elke twee weken

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. A.S. Fransen van de Putte
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv.
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguin: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmby@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 8: 6 april 2001
afl. 9: 20 april 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. *Niet-leden* betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementsadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Van de deken Euroadvocaten

mr. M.W. Guensberg

De implementatie van de Vestigingsrichtlijn Advocaten (98/5/EG) zal spoedig zijn beslag krijgen. Het desbetreffende wetsvoorstel is in januari van dit jaar toegezonden aan de Tweede Kamer. Dat werd ook tijd want de implementatietermijn verstreek al meer dan een jaar geleden en dat heeft Nederland een berisping opgeleverd van Europees commissaris Bolkestein. Het implementeren van nieuwe regels in bestaande wetgeving is lastig en het proces zal nog heel wat zorgvuldige afweging vergen. Waarschijnlijk zullen er ook nadien, evenals in een aantal andere Europese landen die de implementatie al achter de rug hebben, onduidelijkheden blijven bestaan die in de praktijk opgelost moeten worden.

De Vestigingsrichtlijn introduceert een derde mogelijkheid om als advocaat werkzaam te zijn in een andere lidstaat dan het land waarin men tot advocaat werd opgeleid. De 'Dienstenrichtlijn' biedt de mogelijkheid aan een advocaat om incidenteel in een andere lidstaat onder zijn eigen titel de advocatuur uit te oefenen. De 'Diplomarichtlijn' voorziet erin dat een advocaat in een andere lidstaat na het behalen van een aanvullend examen zijn diploma kan laten erkennen, zodat hij kan toetreden tot de balie en zich vervolgens in die andere lidstaat als advocaat kan vestigen. De 'Vestigingsrichtlijn' schept een situatie waarin een advocaat zich in een andere lidstaat als advocaat onder eigen titel kan vestigen zonder daar een examen af te leggen. Toetreding tot de nationale balie door middel van inschrijving op het tableau is voor die advocaten pas mogelijk na een driejarige beroepservaring in het gastland.

Mogelijkheden te over dus om op Europees niveau de vleugels uit te slaan. Kern van de nieuwe regeling is dat een advocaat die in een ander Europees land de praktijk gaat uitoefenen zich daar moet melden bij de bevoegde autoriteit. In Nederland is dat de Raad van Toezicht in het arrondissement van vestiging. De Raad van Toezicht schrijft de advocaat in op een aparte lijst,

uiteraard nadat deze heeft aangetoond dat hij in het land van herkomst werkelijk advocaat is. Het moet daarbij gaan om advocaten met een geheel voltooide beroepsopleiding. Direct na inschrijving is de advocaat gebonden aan de regels die ook voor de andere advocaten in het vestigingsgebied gelden. Na drie jaar kan hij de hoedanigheid van advocaat krijgen zoals die is gereguleerd in de lidstaat van vestiging. Hij moet daartoe een document overleggen waaruit blijkt dat hij gedurende die periode daadwerkelijk en regelmatig werkzaam is geweest in het recht van de lidstaat van ontvangst met inbegrip van het gemeenschapsrecht. De bevoegde autoriteit is voordat hij eerdergenoemd document afgeeft gerechtigd om te verifiëren of de uitgevoerde werkzaamheden als 'regelmatig en daadwerkelijk' kunnen worden aangemerkt. De advocaat zal een verklaring omtrent zijn gedrag moeten overleggen en een document waaruit blijkt dat hij niet tuchtrechtelijk is veroordeeld en niet in staat van faillissement heeft verkeerd. Indien de advocaat na drie jaar onvoldoende daadwerkelijk en/of regelmatig werkzaam is geweest in het recht van het gastland kan de bevoegde autoriteit desalniettemin meewerken aan afgifte van het voor inschrijving op het tableau benodigde document indien de overtuiging bestaat dat inschrijving toch verantwoord is. Het is aan nationale Orden om op dit punt criteria te ontwikkelen. Zolang de advocaat nog staat ingeschreven op de aparte lijst werkt hij in zaken waarin verplichte procesvertegenwoordiging geldt samen met een bevoegde advocaat of procureur.

De 'euroadvocaat' krijgt onder meer te maken met het verschijnsel dat hij onderworpen is aan de regelgeving van het land van oorsprong en het gastland. Dat leidt, vooralsnog ook in het Nederlandse wetgevingsproces, tot grote verwarring. De Algemene Raad, die voorstander is van een spoedige implementatie, zal aan het oplossen van dergelijke problemen zo goed mogelijk bijdragen. Zodra de Advocatenwet is gewijzigd zal de Algemene Raad het College van Afgevaardigden een ontwerp-verordening aanbieden die een uitwerking bevat van de nieuwe wettelijke regels.

**De combinatie van regels
uit het land van
oorsprong en het gastland
leidt ook in Nederland tot
verwarring die de Orde
zal helpen oplossen**

Recht

Voorwaardelijk opzet van HIV-besmette

Een aanmerkelijke kans?

Onlangs veroordeelde de Rechtbank Leeuwarden in een geruchtmakende zaak een met HIV besmette man die onveilige seks had met minderjarige jongens. Bij de ten laste gelegde poging tot doodslag werd voorwaardelijk opzet bewezen geacht. De daarbij gehanteerde verschuiving van 'aanmerkelijke kans' naar 'maatschappelijk ontoelaatbare kans' is onwenselijk.

mr. J. Boksem
advocaat te Leeuwarden

Dat de kans 'maatschappelijk onaanvaardbaar' is, mag niet bepalen of de verdachte een 'aanmerkelijke kans' heeft geriskeerd

Sinds het Cicero-arrest¹ heeft het voorwaardelijk opzet als hulpmiddel om tot het bewijs van het opzet te komen een enorme vlucht genomen. Te pas en te onpas wordt de bewijsredenering gebruikt om tot een sluitende bewijsconstructie te komen. In 1997 betoogde Wedzinga – niet geheel ten onrechte – dat het voorwaardelijk opzet geen 'smeermiddel' mag zijn.² De rechter dient op een bewuste wijze verantwoord gebruik te maken van het voorwaardelijk opzet.

In de oorspronkelijke 'formule' verstond men onder voorwaardelijk opzet: het zich wilens en wetens blootstellen aan de 'geenszins als denkbeeldig te verwaarlozen kans' dat een bepaald gevolg zou intreden. In latere uitspraken werd de lat aanzienlijk hoger gelegd: de verdachte moest welbewust 'de aanmerkelijke kans' op het gevolg hebben aanvaard.

Wanneer is de kans nu zo groot dat van een 'aanmerkelijke kans' mag worden gespro-

ken? Bij het beantwoorden van deze vraag heeft de Rechtbank te Leeuwarden onlangs het voorwaardelijk opzet opnieuw gedefinieerd.³

'Aanmerkelijk'

De verdachte – een met het HIV-virus besmette man – had (volgens de rechtbank) onveilige seks gehad met twee ter prostitutie aangeboden jongens van respectievelijk dertien en zestien jaar oud. Hem werd poging tot doodslag ten laste gelegd. De raadsman voerde onder meer als verweer dat in beide gevallen geen (voorwaardelijk) opzet op de dood bewezen kon worden, omdat de verdachte weliswaar enige kans heeft aanvaard, maar dat deze kans niet als aanmerkelijk kon worden beschouwd. Hij had ter onderbouwing aangevoerd 'dat het begrip "aanmerkelijk" belangrijk, groot of aanzienlijk betekent, terwijl uit de zich in het dossier bevindende

¹ HR 9 november 1954, *NJ* 1955, 55, m.nt. WP.

² W. Wedzinga, Voorwaardelijk opzet is geen smeermiddel, *Advocatenblad* 1997-11, p. 497-501.

³ Rechtbank Leeuwarden, 1 maart 2001, parketnr. 17/080228-00.

**Te pas en te onpas
wordt de
bewijsredenering
gebruikt om tot een
sluitende
bewijsconstructie te
komen**

brieven van prof. dr. S.A. Danner, werkzaam in het VU-ziekenhuis, blijkt dat de statistische kans op besmetting met het HIV-virus varieert van 1 op 250 tot 1 op 10.000 per seksueel contact, terwijl vervolgens de kans dat zich vervolgens bij de slachtoffers de ziekte aids zal ontwikkelen wordt geschat tussen de tien en tachtig procent'.

De rechtbank overwoog naar aanleiding van het verweer van de raadsman het volgende:

'De rechtbank volgt deze redenering van de raadsman ten aanzien van de opzet niet. Naar het oordeel van de rechtbank miskent de raadsman dat het begrip "aanmerkelijke kans" niet een objectief, absoluut, door de statistiek bepaald begrip is. Het betreft een juridisch-normatief begrip dat wordt bepaald door de mate van maatschappelijke toelaatbaarheid van het intreden van bepaalde gevolgen door het verrichten van bepaalde handelingen. Dit houdt in dat, naarmate de gevolgen van bepaalde handelingen onaanvaardbaarder worden, des te kleiner – statistisch gezien – de risico's zijn die mogen worden gelopen. In zoverre is de term "aanmerkelijk" behalve een normatief, evenzeer een relatief begrip. Hieruit volgt dat het begrip "voorwaardelijk opzet" gedefinieerd dient te worden als het verrichten van een handeling/gedraging, terwijl men zich bewust is van de omstandigheid dat deze handeling/gedraging de maatschappelijk ontoelaatbare kans op het intreden van een bepaald gevolg in het leven roept.

In de onderhavige zaak staat vast dat de verdachte besmet was met HIV (Human Immunodeficiency Virus) en dat hij daarvan ten tijde van het plegen van de feiten op de hoogte was. Ook staat vast dat de verdachte geen beschermende maatregelen heeft getroffen toen hij seksueel contact had met de beide slachtoffers en dat hij de slachtoffers niet op de hoogte heeft gesteld van zijn besmetting. Verdachte mag niet alleen bekend worden verondersteld met de consequenties van zijn besmetting, het mag naar het oordeel van de rechtbank inmiddels als een feit van algemene bekendheid worden verondersteld dat de maatschappelijke bezorgdheid rond HIV en aids (Acquired Immuno Deficiency Syndrome) buitengewoon groot genoemd mag worden, gelet op de reeds jaren durende

zeer uitgebreide voorlichtingscampagnes. Deze zijn gericht op het voorkómen van verdere besmettingsgevallen, zulks door het benadrukken van het belang van veilige vormen van seksueel contact, alsmede door het wijzen op de mogelijke, zeer ernstige consequenties van het besmet raken met HIV, namelijk het ontwikkelen van de dodelijke ziekte aids. Bij de huidige stand van de medische wetenschap moet er daarom van worden uitgegaan dat het HIV-virus op termijn dodelijk is. Hieruit kan alleen maar worden afgeleid dat de risico's van het hebben van onbeschermde seksuele contacten terwijl men weet besmet te zijn met HIV, zeker in die gevallen waarin de partner niet op de hoogte wordt gesteld van de besmetting, maatschappelijk gezien als volstrekt ontoelaatbaar moeten worden beschouwd. De consequentie hiervan is dat als de verdachte, wetende dat hij met HIV besmet is, niettemin onbeschermd seksueel contact heeft met de beide slachtoffers die hij omtrent zijn besmetting onwetend laat, hij daarmee per definitie bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt op de dood van zijn slachtoffers.'

Normativering

Het opmerkelijke aan deze uitspraak⁴ is dat de rechtbank in wezen zegt dat naarmate de gevolgen van het handelen ernstiger zijn (en dus 'maatschappelijk onaanvaardbaarder' worden) er eerder (voorwaardelijk) opzet kan worden aangenomen. In het veroorzaken van de dood – iets wat per definitie maatschappelijk volstrekt onaanvaardbaar is – ligt het opzet min of meer besloten, wanneer blijkt dat de verdachte zich bewust is geweest (of zich bewust moet zijn geweest) van de kans op het intreden van het gevolg. Door deze vergaande normativering is er weinig ruimte meer voor 'bewuste schuld' (roekeloosheid) bij bijvoorbeeld artikel 307 Sr (dood door schuld).

Wanneer is een kans een 'aanmerkelijke kans'? In de literatuur en in de rechtspraak wordt bij deze vraag nauwelijks stilgestaan.⁵ Volgens De Hullu moet het gaan om een 'behoorlijke kans': 'Vanuit de gedachte dat het opzet de aansprakelijkheid niet alleen fundeert maar ook beperkt, pleit er nogal wat voor een vrij restrictieve interpretatie: het moet gaan om het willens en wetens aanvaar-

⁴ Waartegen overigens de verdachte hoger beroep heeft ingesteld.

⁵ Vgl. De Hullu in zijn noot onder HR 30 november 1999, *NJ* 2000, 215.

⁶ J. de Hullu, *Materieel strafrecht*, Gouda Quint Deventer, 2000, p. 222.

⁷ D.H. de Jong, 'Groeiende aandacht voor het materiële strafrecht?', in *DD* 2000, p. 857.

⁸ Vgl. Buruma in zijn noot onder HR 10 oktober 2000, *NJ* 2001, 4.

den van een behoorlijke kans.⁹ In deze visie is er weinig ruimte voor een normatieve invulling van het begrip 'aanmerkelijk' bij kansopzet.

De Jong huldigt een andere opvatting, die duidelijk in de lijn ligt van de uitspraak van de Leeuwarder rechtbank: 'de vraag welke mogelijkheden vanuit een juridisch perspectief niet uit te vlakken, "geenszins als denkbeeldig te verwaarlozen" zijn, lijkt mij niet zozeer een vraag naar een bepaalde graad van waarschijnlijkheid, maar een meer normatief ingekleurde probleemstelling. Hoe zwaarder het strafrechtelijk beschermde rechtsbelang bijvoorbeeld weegt, des te eerder wordt een ver van waarschijnlijkheid wegblijvende statistisch kleine kans op krenking daarvan onaanvaardbaar en in die zin "geenszins als denkbeeldig te verwaarlozen" of "aanmerkelijk".'⁷

Ik vraag mij af of de door De Jong gehuldigde opvatting past in de Nederlandse traditie. Ten onzent wordt niet gewerkt met een 'normatieve opzetleer'. In theorie is het opzet geen normatief begrip, maar een subjectief delictsbestanddeel. Daar staat tegenover dat steeds vaker geobjectiveerde bewijsredeneringen worden gehanteerd.⁸ Ook normatieve componenten kunnen daarbij een rol spelen. Aan de hand van de omstandigheden van het geval en met name op basis van het gedrag van de verdachte wordt het voor opzet vereiste 'weten' en 'willen' ingevuld. In zoverre is er ruimte voor een zekere toerekening naar redelijkheid.

Porsche

Wat geldt voor de kern van het opzet ('weten' en 'willen'), geldt niet zonder meer ook voor het begrip 'aanmerkelijk' bij de constructie van het voorwaardelijk opzet. De rechtbank te Leeuwarden heeft in de hierboven aangehaalde overwegingen een nieuwe definitie van het voorwaardelijk opzet gegeven, waarin de nadruk wordt gelegd op de 'maatschappelijke (on)toelaatbaarheid' van het eventuele gevolg. Wanneer de dood het gevolg is of zou kunnen zijn – zoals in de onderhavige casus –, ligt in de 'maatschappelijke ontoelaatbaarheid' het opzet besloten. Naar mijn mening wordt aldus te veel het accent gelegd op het normatieve aspect van opzet.

In zekere zin is het Porsche-arrest⁹ illustratief. In die zaak ging het om maatschappelijk volstrekt ontoelaatbaar (rij)gedrag (met dodelijk gevolg). De A-G mr. Meijers kwam op grond van een normatieve redenering tot de conclusie dat er sprake was van opzet op de dood. Hij stelde: 'Zij [de omstandigheden, J.B.] verraden de mentaliteit van een cynisch en rücksichtslos op de koop toe nemen van ernstige gevolgen, zoals die op een drukke weg te verwachten zijn. Deze, uit de vastgestelde verkeersgedragingen van verzoeker sprekende mentaliteit mag (ik zou haast zeggen: moet) in strafrechtelijke zin vooral uit maatschappelijke overwegingen, die met repressie en met zowel speciale als generale preventie te maken hebben, worden vertaald in opzet, al dan niet in zijn "voorwaardelijke" vorm.'

De Hoge Raad koos voor een andere, subjectievere, benadering en oordeelde uiteindelijk dat het opzet niet zonder meer uit de gegeven omstandigheden mocht worden afgeleid.¹⁰

Ondergrens

Zou de Hoge Raad in het Porsche-arrest de nieuwe definitie van de Rechtbank te Leeuwarden hebben gehanteerd, dan had hij moeten vaststellen dat in het handelen van de verdachte het opzet besloten lag, aangezien hij zich bewust moet zijn geweest van de omstandigheid dat door zijn handelen de maatschappelijk ontoelaatbare kans op het intreden van een bepaald gevolg (te weten de dood van medeweggebruikers) in het leven werd geroepen. Voor een dergelijke normatieve benadering heeft de Hoge Raad – anders dan de A-G – uitdrukkelijk niet gekozen.

In de praktijk zal een evenwicht gevonden moeten worden tussen de normatieve en de meer subjectieve elementen van het bestanddeel opzet. Waar de grenzen precies moeten liggen is iets waarover nagedacht zal moeten worden. Vooralsnog zou ik ervoor willen pleiten het voorwaardelijk opzet niet te verruimen. Het gaat hier immers om de ondergrens van het opzet. Een aanmerkelijke kans moet aanmerkelijk zijn. De omstandigheid dat de kans maatschappelijk (on)aanvaardbaar is, zal bij de straftoemeting kunnen worden betrokken, maar moet niet bepalen of de verdachte al dan niet opzettelijk heeft gehandeld. n

9 HR 15 oktober 1996, NJ 1997, 199, m.nt. 't H.

10 Voor de goede orde dient te worden opgemerkt dat in de overwegingen van de Hoge Raad de nadruk werd gelegd op het 'wilselement'.

Rectificaties

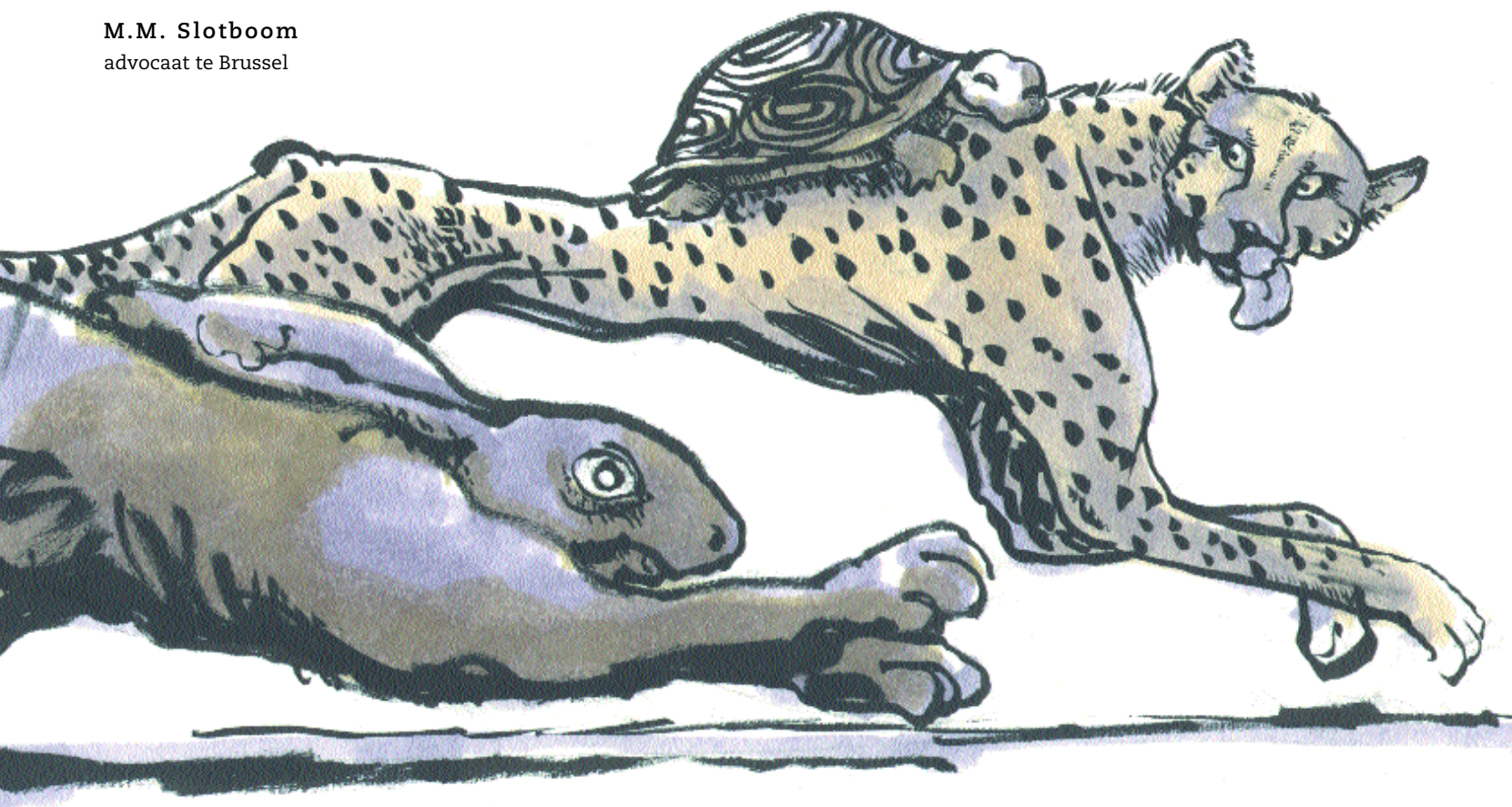
In het vorige nummer (2000-6) staat bovenaan de pagina's van het rapport Voorwerk II over buitengerechtelijke kosten, en bovenaan de pagina's van het artikel van mr. P.C. Knijp (de pagina's 216-225), ten onrechte vermeld dat het zou gaan om het nummer '23 van 22 december 2000', in plaats van nummer 6 van 23 maart 2001.

Op p. 225 van dat nummer zijn bovendien bij de voetnoten de cijfers fout: er zijn geen noten weggevallen maar de nootcijfers 7-13 in de tekst verwijzen naar de tekst van de geplaatste voetnoten 12-18.

Richtsnoeren van de Europese Commissie moderniseren sinds 1 januari jl. het toezicht op kartelvorming. Ze beoordelen overeenkomsten tussen concurrenten minder formeel en 'gebruiksvriendelijker' dan de oude regels, en hebben ook gevolgen voor het toezicht door de NMa en Nederlandse rechters.

M.M. Slotboom
advocaat te Brussel

Overeenkomsten tussen concurrenten soms toegestaan

Op 1 januari 2001 traden de richtsnoeren van de Europese Commissie inzake de toepasselijkheid van het kartelverbod van art. 81(1) van het EG-Verdrag op horizontale samenwerkingsovereenkomsten in werking.¹ Deze richtsnoeren vormen samen met de reeds eerder gepubliceerde groepsvrijstellingen² voor onderzoek- en ontwikkelingsovereenkomsten ('o&o-overeenkomsten') en specialisatieovereenkomsten het nieuwe beleid van de Europese Commissie ten aanzien van

horizontale samenwerkingsovereenkomsten.³ Dit zijn overeenkomsten tussen concurrenten.

Zowel het horizontale als het verticale Commissiebeleid is gebaseerd op een economisch georiënteerde benadering om te beoordelen of een overeenkomst de mededinging beperkt in de zin van art. 81 lid 1 EG. Deze benadering wijkt af van de formele aanpak die de Commissie in het verleden koos: toen stelde de Commissie zich op het standpunt

dat vrijwel iedere beperking van de contractsvrijheid in een overeenkomst een beperking van de mededinging opleverde. Vervolgens toetste de Commissie op basis van art. 81 lid 3 EG of zij de overeenkomst kon goedkeuren. Oudere groepsvrijstellingen die groepen van overeenkomsten vrijstelden van het kartelverbod van art. 81 lid 1 EG bevatten vaak gedetailleerde voorwaarden waaraan een overeenkomst moest voldoen.

De macht op de markt bepaalt of de mededingingsbeperking is toegestaan maar prijsafspraken en marktverdeling zijn altijd verboden

Marktmacht

De richtsnoeren beschrijven de beginselen die de Commissie in haar mededingingsrechtelijke analyse van horizontale samenwerkingsvormen zal hanteren. Zij vervangen twee oude bekendmakingen van de Commissie⁴ en behandelen een groot aantal horizontale overeenkomsten, zoals o&o-, productie-, inkoop- en commercialiseringovereenkomsten (samenwerking tussen concurrenten bij de verkoop, distributie of afzetbevordering van hun producten), alsmede overeenkomsten inzake normen en milieuaspecten. Deze overeenkomsten worden beoordeeld vanuit de volgende uitgangspunten: een horizontale overeenkomst beperkt de mededinging, indien onder invloed van de overeenkomst zich op de markt negatieve effecten manifesteren met betrekking tot prijzen, hoeveelheden, innovatie, diversiteit en kwaliteit van aanbod.

Of van ongeoorloofde mededingingsbeperking sprake is, hangt af van de aard van de overeenkomst en van de vraag of partijen in staat zijn marktmacht uit te oefenen. 'Hard-core' beperkingen, zoals prijsafspraken en markt- en klantenverdeling vallen in vrijwel alle gevallen onder het verbod van art. 81 lid 1 EG, ongeacht de vraag of partijen in staat zijn marktmacht uit te oefenen. Daarentegen zijn wel geoorloofd overeenkomsten tussen ondernemingen die normaal gezien concurrenten zijn maar die ieder afzonderlijk een bepaalde opdracht niet kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld vanwege de omvang van het project). Hetzelfde geldt ten aanzien van samenwerkingsovereenkomsten die betrekking hebben op een activiteit die de relevante mededin-

gingsparameters niet beïnvloedt (zoals o&o in een nog theoretisch kader).

Voor andere horizontale overeenkomsten, die onder de werking van art. 81(1) EG kunnen vallen, is volgens de richtsnoeren een marktanalyse noodzakelijk. Deze behelst met name een analyse van de marktpositie van partijen en een onderzoek naar de graad van concentratie op de markt. De Commissie stelt voor om bij het onderzoek van deze graad van concurrentie gebruik te maken van de zogenaamde Herfindahl Hirschman Index. Volgens deze index wordt de graad van concentratie berekend door de optelling van de kwadraten van de marktaandeelen van alle (of de vijf belangrijkste) spelers op de markt. Wanneer de uitkomst lager dan 1000 is, is er sprake van een gering geconcentreerde markt; vanaf 1000 tot 1800 acht de Commissie de markt als matig gering; boven 1800 wordt de markt als sterk geconcentreerd beschouwd. Bij gering of matig gering geconcentreerde markten zal de Commissie minder snel aannemen dat er sprake is van een mededingingsbeperking. Andere marktstructurele factoren waaraan volgens de richtsnoeren van de Commissie aandacht besteed moet worden, zijn met name de tegenmacht van kopers en leveranciers, marktdrempels en de aard van de producten of diensten waarop de overeenkomsten betrekking hebben.

Als een horizontale overeenkomst op grond van de marktanalyse art. 81 lid 1 EG schendt, kan dat contract in aanmerking komen voor een ontheffing op grond van art. 81 lid 3 EG. De vier voorwaarden van deze bepaling worden in de richtsnoeren (per type

Gezamenlijke inkoop

Stel dat 150 detailhandelaren een gemeenschappelijke inkooporganisatie oprichten. De detailhandelaren verplichten zich ertoe ten minste 50 procent van hun individuele behoefte bij deze organisatie af te nemen. De detailhandelaren bewerkstelligen door gezamenlijke inkoop aanzienlijke besparingen. Stel verder dat het gezamenlijke marktaandeel van partijen 20% is, zowel op de inkoop- als op de afzetmarkt, waarbij de detailhandelaars twee grote con-

currenten hebben die 25 procent en 35 procent van de inkoop- en afzetmarkt in handen hebben. Een dergelijke inkooporganisatie beperkt de mededinging in de zin van art. 81 lid 1 EG. Omdat de partijen slechts een geringe positie op de inkoop- en afzetmarkt hebben en uit de inkoopovereenkomst schaalvoordelen voortvloeien, komt de samenwerking, volgens de Commissie in de richtsnoeren, echter in aanmerking voor ontheffing van het kartelverbod.

1 Pb 2001, C3/2.

2 Pb 2000, L304/3 en 7.

3 Zie voor een gedetailleerdere bespreking van de richtsnoeren en de groepsvrijstellingen Poelman, *Markt & Mededinging* 2000, nr. 3, p. 161; de richtsnoeren zijn een aanvulling op het Commissiebeleid ten aanzien van 'verticale overeenkomsten', overeenkomsten die zien op levering- en afnameverhoudingen tussen niet-concurrenten.

4 Namelijk de bekendmaking inzake overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde gedragingen betreffende de samenwerking tussen ondernemingen en de bekendmaking betreffende de beoordeling van gemeenschappelijke ondernemingen met het karakter van een samenwerkingsverband.

De nieuwe groepsvrijstellingen geven partijen bij o&o- en specialisatieover- eenkomsten een grotere contractsvrijheid

overeenkomst) toegelicht. Wat betreft specialisatie- en o&o-overeenkomsten kan voorts aansluiting worden gezocht bij de hierna te bespreken groepsvrijstellingen. Voldoet een mededingingsbeperkende o&o- of specialisatieovereenkomst aan de voorwaarde van een van de groepsvrijstellingen, dan is geen individuele ontheffing van de Europese Commissie noodzakelijk.

Gebruiksvriendelijk

O&o-overeenkomsten en specialisatieovereenkomsten zijn horizontale overeenkomsten. Een voorbeeld van een o&o-overeenkomst is de oprichting van een joint venture door twee bedrijven die bepaalde onderdelen vervaardigen, die erop gericht is de technologie te ontwikkelen voor innovatie op het gebied van die onderdelen. Een voorbeeld van een specialisatieovereenkomst is een overeenkomst waarbij twee ondernemingen, die twee verschillende producten X en Y vervaardigen, wegens schaalvoordelen afspreken dat de ene producent in de toekomst uitsluitend product X en de andere producent uitsluitend product Y produceert. De partijen komen in een dergelijke overeenkomst voorts onderlinge leveringen overeen, waardoor beide partijen als aanbidders van beide producten X en Y op de markt aanwezig blijven.⁵

De groepsvrijstellingen voor o&o- en specialisatieovereenkomsten vervangen de vorige groepsvrijstellingen voor o&o en specialisatie, die uit 1985 dateerden. De nieuwe groepsvrijstellingen zijn gebruiksvriendelijker en ruimer toepasbaar dan hun voorgangsters. De oude groepsvrijstellingen gingen uit van een

systeem waarin o&o- en specialisatieovereenkomsten al snel als mededingingsbeperkend werden beschouwd en alleen maar onder strikte voorwaarden werden vrijgesteld. In plaats daarvan is in de groepsvrijstellingen nu een algemene vrijstelling opgenomen voor alle bepalingen die van toepassing zijn voor o&o- en specialisatieovereenkomsten. De nieuwe groepsvrijstellingen geven partijen bij dergelijke overeenkomsten dus een grotere contractuele vrijheid.

Toch zijn er grenzen. O&o- en specialisatieovereenkomsten vallen uitsluitend binnen de werking van de groepsvrijstellingen, indien het marktaandeel van alle partijen die bij de overeenkomst betrokken zijn, tezamen niet meer dan 20 procent bedraagt in geval van specialisatieovereenkomsten en niet meer dan 25 procent in geval van o&o-overeenkomsten. Anders zullen zij doorgaans worden geacht in strijd te zijn met art. 81 lid EG en zullen zij alsnog individueel dienen te worden aangemeld bij de Europese Commissie voor een ontheffing krachtens art. 81 lid 3 EG. 'Hardcore' beperkingen blijven in alle gevallen verboden, ongeacht het marktaandeel van de partijen.

NMa

Dit beleid staat in het kader van de algemene herziening van het mededingingsrecht die de Commissie voor ogen heeft. Deze herziening moet ertoe leiden dat nationale mededingingsautoriteiten en nationale rechterlijke instanties – anders dan nu het geval is – art. 81 EG in zijn volle omvang toepassen en dat afwijkende toepassing wordt voorkomen.⁶

De richtsnoeren en de twee groepsvrijstellingen hebben gevolgen voor het Nederlandse mededingingsrecht. Aangenomen dient te worden dat de NMa en rechters de richtsnoeren zullen gebruiken om horizontale overeenkomsten te beoordelen in het licht van de art. 6 en 17 van de Mededingingswet. Deze bepalingen zijn immers in hoge mate geïnspireerd door art. 81 EG. De groepsvrijstellingen worden ingevolge art. 12 Mw onderdeel van het Nederlandse mededingingsrecht: voldoen overeenkomsten aan de voorwaarden van de groepsvrijstellingen, dan zijn zij niet alleen vrijgesteld van het verbod van art. 81 lid 1 EG, maar ook van het verbod van art. 6 Mw.

n

⁵ Ook eenzijdige specialisatie (een partij verbindt zich ertoe de vervaardiging van producten te beëindigen en deze van de concurrent te kopen terwijl deze concurrent zich ertoe verbindt deze producten te vervaardigen en te leveren) valt binnen de werking van de groepsvrijstelling.

⁶ Zie mijn bijdrage in *Advocatenblad* 2001-3, p. 87.

Commercialiseringsovereenkomst

Stel dat twee producenten van frisdranken, die ieder activiteiten in twee verschillende naburige lidstaten hebben (met elk een marktaandeel van 20% in hun binnenlandse markt), overeenkomen dat zij elkaars product op hun respectievelijke geografische markt verkopen. Stel dat op beide markten daarnaast een multinational actief is met een marktaandeel van meer dan 50%. Deze ondernemingen dienen als potentiële concurrenten te worden beschouwd: zij kunnen in beginsel elkaars

markten betreden. In beginsel beperkt de overeenkomst de mededinging in de zin van art. 81 lid 1 EG. Hoewel zij marktmacht bezitten in de respectievelijke nationale markten, wordt door de aanwezigheid van de grote concurrentie in de twee landen de mededinging niet uitgeschakeld. Bovendien levert de overeenkomst een voordeel op voor de consument, omdat zij de keuzemogelijkheden in elke geografische markt vergroot. De overeenkomst komt voor een vrijstelling van het kartelverbod in aanmerking.

René Klomp

Foto: Cynthia van Elk

Mr. Pleiter

Hoe kiest de juridische leek een advocaat? Wie afgaat op de grote namen uit de krant of van de tv loopt het risico snel teleurgesteld te raken. De meerderheid van behoeftigen heeft een civielrechtelijk, geen strafrechtelijk probleem, terwijl de bekendste advocaten zich louter met het strafrecht bezighouden. Hoe dan te kiezen?

Een voor de hand liggende methode is het raadplegen van de laatste aflevering van het *Vademecum Advocatuur Personen* (Boom Juridische Uitgevers, Den Haag 2001). Daarin staan alle op het tableau ingeschreven advocaten vermeld, met naam en toenaam. Helaas ontbreekt daarin elke aanduiding van specialisatie, en aanzien er ook geen advertenties in staan is het lastig kiezen voor de justitiabele.

Als ik abstraheer van geografische complicaties, heb ik een intuïtieve voorkeur voor mr. Raadgever te Vleuten. Wie helemaal zeker van zijn zaak wil zijn, kan natuurlijk direct contact opnemen met mr. De Rechter te Hulst. Echt serieuze types zou ik willen doorverwijzen naar mr. Ernst, van Ernst Advocaten in Loenen aan de Vecht.

Hebt u een aantal slepende incasso's, dan vermoed ik dat mr. De Gier voor u klaar staat. U kunt kiezen uit De Gier uit Ede, De Gier uit Den Bosch of De Gier uit Bergen op Zoom.

Bijbelse visioenen dringen zich op bij het zien van de naam van mr. Offermans, vermaard advocaat te Roermond, al kan ik me de aarzeling van de onwetende rechtzoekende alleszins voorstellen. Eenzelfde aarzeling geldt voor het inschakelen van mr. VerLoren te Brussel. Wie niet weet dat hij een kei is in het Europese recht, zal zich zeker tweemaal bedenken alvorens de telefoon te grijpen, geheel ten onrechte natuurlijk.

Voor al diegenen voor wie de eigen bijdrage een onoverkomelijke drempel opwerpt en de pro-bonodeur van een randstedelijk topkantoor gesloten blijft, raad ik aan eens langs te gaan bij mr. Goedkoop te Breda, dan wel Goedkoop & Partners te Alphen aan de Rijn of mr. Piek te Amsterdam. Ik garandeer natuurlijk niets, maar het is het proberen waard.

Bepaalde specialisaties zijn overigens met enige goede wil ook nog wel uit de naam af te leiden. Letselschadeslachtoffers kunnen terecht bij mr. Bots, en kunnen kiezen tussen Maastricht, Amstelveen en Utrecht, elektriciens met juridische problemen zullen allicht een voorkeur hebben voor mr. Boonstra in onder andere Drachten, Katwijk of Groningen, of mr. Pieper te Nijverdal, en voor milieurechtzoekers maak ik graag reclame voor mr. Koeman te Amsterdam, mr. Boom, onder andere te Arnhem, Uden en Vlaardingen, mr. Bloem te Zoetermeer, Zaandam en Maastricht of mr. Bos, verspreid door het land van Hooogeveen tot Middelharnis.

Wie zijn tegenpartij schrik aan wil jagen, kiest natuurlijk mr. De Dood, te Zaandam ('Indien u niet voor het eind van het jaar hebt betaald, zal ik passende maatregelen nemen') of mr. Van de Hel te Nijmegen. Wie een wat minder vreesaanjagende benadering verkiest, kan bij mr. Van Hemel te Amsterdam te rade gaan. En voor een voetballer met transferproblemen staat maar liefst in zes plaatsen een mr. Bosman klaar.

Maar de absolute topper is natuurlijk mr. Pleiter te Amsterdam. Hij zal ongetwijfeld dagelijks talloze rechtzoekenden aan de deur krijgen. Hij moet *goud* verdienen.

Sinds kort werk ik zelf op een afdeling *corporate litigation*, niet zo'n slimme keus. Agrarisch recht zou beter zijn geweest. n

Dreigend personeelstekort

Het moet weer leuk worden op kantoor

De grenzen van de groei in de advocatuur komen in zicht nu het aantal pas afgestudeerden stagneert. Aansluiten bij een multidisciplinair advocatenkantoor is een optie, maar dat roept veel weerstand op. Aandacht verdient in ieder geval het kantoormanagement, bleek tijdens een studiedag van KSU.

drs. Michel Knapen
freelance journalist

And the winner is... Holland van Gijzen. Geen enkel kantoor liet over de afgelopen vijf jaar zulke aansprekende groeicijfers zien: sinds 1997 nam het aantal advocaten van dit kantoor toe van 43 naar 128, een groei van net geen 200 procent. 'We zijn nu halverwege', reageerde mr. Hans van Gijzen toen zijn kantoor werd uitgeroepen tot snelste stijger. Dat geschiedde op 20 maart tijdens een studiedag van uitgeverij KSU, die jaarlijks het onderzoek *De stand van de advocatuur* uitbrengt. Een groot deel van deze groei werd in 2000 gerealiseerd: toen trok Holland van Gijzen veertig nieuwe advocaten aan. 'De groei zet door', aldus Van Gijzen. 'Zo hebben we in het eerste kwartaal van 2001 weer twintig nieuwe advocaten aangetrokken.'

Holland van Gijzen is exemplarisch voor de top van de Nederlandse advocatuur. Groot is niet groot genoeg, groter is beter. En dat was weinig nieuws onder de zon voor dagvoorzitter prof. mr. L. Quant. 'De verwachtingen die we in het verleden hadden zijn allemaal uitgekomen. Er zijn steeds grotere kantoren gekomen en er komen meer Engelse kantoren op de Nederlandse markt. De Angelsaksische kantoren zuigen steeds meer klanten weg, en dat doen in toenemende mate ook kantoren uit Duitsland en Frankrijk. Overnames door Amerikaanse megafirms zijn overigens nog niet aan de orde. En er vinden niet zozeer fusies plaats, wel zie je dat kantoren uiteenvallen, zoals Loeff Claey's Verbeke en Trenité van Doorne.'

Maar de advocatuur maakt zich ook op voor andere ontwikkelingen. De eerste is de concentratietendens, merkte KSU-directeur mr. Pablo van Klinken op. 'Bijna 30 procent van alle advocaten werkt bij kantoren uit de top-dertig. Vier jaar geleden stonden kantoren met 68 advocaten nog in de top-tien; nu zijn voor die hoge positie al 128 advocaten nodig.' Daarnaast trekken veel grote kantoren zich terug in Amsterdam en Rotterdam. Dat is bijvoorbeeld ook de strategie van Holland van Gijzen, een kantoor dat zijn wortels in Eindhoven heeft. 'Onze focus is gericht op de Randstad en op het buitenland', stelde Hans van Gijzen. 'Niet op de Nederlandse regio's.'

Masterclass in Londen

Onder deze fraaie cijfers gaat echter ook een hoop onzekerheid schuil. Misschien is de advocatuur wel te succesvol. Achttien kantoren uit de top-dertig groeien harder dan de markt, en op termijn ontstaan serieuze problemen om aan voldoende mensen te komen. Van Klinken: 'De advocatuur heeft jaarlijks 700 nieuwe krachten nodig. Dan moeten er jaarlijks duizend instromen, om daarmee ook de eigen uitstroom op te vangen. Dat betekent dat één op de drie jonge juristen voor de advocatuur moet kiezen. Maar in drie jaar tijd is het aantal afgestudeerde juristen juist met een kwart afgenomen.'

Het zijn vooral de kantoren die niet tot de top-dertig behoren waarvoor het steeds moeilijker wordt om personeel aan te trekken en te behouden. 'Ze hebben gewoon te weinig te

Waarom komen de cliënten naar mij, wie zijn de sleutelcliënten, wie de grootste concurrenten?

bieden', vindt Van Klinken. 'Wat wil je: een driedaagse masterclass in Londen, een vierdaagse trip – kosteloos – met Andersen naar Chicago, of werken in een 'modern, ruim en centraal gelegen kantoorpand' in een klein stadje in de provincie?' vraagt hij retorisch.

Hij hekelde daarbij tegelijkertijd de wijze waarop kantoren nieuw personeel werven met hun advertenties. 'Lees de advertenties in het *Advocatenblad* maar eens. Ieder kantoor gooit de informele werksfeer en een goede balans tussen werk en privé in de strijd om het personeel. Wilt u het schaarse talent aan u koppelen, dan moet u toch echt meer uit de kast halen.'

Fout pak

Wie hard wil groeien, doet er goed aan aansluiting te zoeken bij een accountantskantoor. Dat deed Holland van Gijzen bijvoorbeeld (dat binnen Ernst & Young participeert), en ook AKD Prinsen van Wijmen, dat met 175 het vierde kantoor van Nederland is. Een ander multidisciplinair kantoor is Nauta Dutilh, net als vorig jaar 's lands grootste kantoor, en het eerste kantoor met meer dan driehonderd advocaten in dienst.

Maar het zwart-wit denken dat eigen is aan de advocatuur, staat een gezonde toenadering in de weg. Advocaten hebben talloze vooroordelen over accountants, weet mr. Scipio van der Stoel van Andersen Legal. Het cliché dat accountants doorgaans witte sokken, een daspeld en een fout pak dragen én in een dure auto rijden, is daarbij het onschuldigste. Erger wordt het wanneer advocaten de multidisciplinaire (MDP) kantoren ervan beschuldigen 'inferieure kwaliteit' te leveren. Van der Stoel: 'De traditionele advocatuur is zeer succesvol in het uitdragen van dit beeld.' Zijn stelling is duidelijk: klanten krijgen steeds meer behoefte aan de diensten van MDP-kantoren, en ook accountants zullen erin slagen een plaats bij de juridische top te veroveren. Advocaten moeten hun zelfgenoegzame houding wat temperen, waarschuwt Van der Stoel. 'Maar ook voor de Nederlandse Orde van Advocaten ligt hier een taak. De Orde moet betere oplossingen vinden voor de positie van de advocaat die werkt bij een MDP-kantoor.'

De overgrote meerderheid van de Nederlandse advocatenkantoren zal in de toekomst echter weinig te maken krijgen met MDP-kantoren. Zij zullen op eigen kracht verder moeten, of ze gaan samen met een ander kantoor. Een groot probleem daarbij is dat hun denken over (kantoor)management en zaken als fusies en overnames nog in de kinderschoenen staat. Ook mr. Robert Hein Broekhuijsen, managing partner bij Schut & Grosheide, gebruikte in zijn betoog graag de gebruikelijke clichés 'kwaliteit, uitstraling en winstgevendheid'. Hij vertelde over de toenadering tussen zijn kantoor en het Britse D&P. 'Zo'n samenwerking moet strategisch, praktisch, financieel en cultureel kloppen.' Daarmee kwam Broekhuijsen niet verder dan het eerste nietszeggende hoofdstuk van welk managementboek dan ook.

Habraken en Hegedooder
Advocaten

Hoogenberglaan 25
3591 AE Houten
tel. 034-5759800
fax 034-5759807
Postbus 1002
3595 AA Houten

Vestigingen in Breukelen, Oud-Leusden en Nieuwegein.

Zoekt voor de ondernemingsgerichte praktijk

advocaat-medewerkers (m/v)

die beschikken over enige ervaring, wat denkvermogen en niet teveel tegenzin tegen werkdruk

We bieden

- ¥ halfjaarlijkse long-trainingsweekenden
- ¥ jaarlijkse bijscholingsmogelijkheden
- ¥ driekamer-appartement met thuisdiensten
- ¥ lease-auto jaarlijks vervangen
- ¥ royale sabbaticals, balans tussen werk en privé
- ¥ part time werken, creche, massage- en sportfaciliteiten

Belangstelling?

E-mail naar habrakendooder@hetnet.nl
en je krijgt binnen een kwartier antwoord, 24 uur per dag.
Zie ook www.habrakendooder.nl

'Wil je een vierdaagse trip naar Chicago of werken in een ruim en centraal gelegen kantoorpand?'

Waarom komen de cliënten naar mij, wie zijn de sleutelcliënten, wie de grootste concurrenten?

Foto: René Koster

mr. Pablo van Klinken: 'Kantoren hebben gewoon te weinig te bieden'

Het is duidelijk dat de advocatuur nog nauwelijks in staat is om echt in managementtermen te denken. Mr. Ruud Becker van Raadgevend Bureau Becker maakte duidelijk welke vragen advocatenkantoren zich steeds moeten stellen, vragen waarop 'gewone' bedrijven decennia geleden al een antwoord hebben geformuleerd: waarom komen de cliënten naar mij? Wie zijn de sleutelcliënten? Wat zijn onze grootste concurrenten? Hoe richt ik mijn human-resourcesbeleid zo in dat ik medewerkers die een nieuwe cliënt aanbrengen extra kan belonen? Planning, dáár draait het om, aldus Becker: 'Failing to plan is planning to fail.' En ook deze waarheid wordt in de rest van het zakenleven al eeuwen toegepast.

Fun

Ook accountmanagement wordt belangrijker dan ooit, voorspelde Becker verder. Om het werk op de kantoren aantrekkelijk te houden gaf hij alvast een gratis tip. 'Geef elke advocaat een aantal groene, oranje en rode stickers. Dat kost per advocaat drie gulden. Die laat je ze plakken op dossiers die leuk zijn, minder leuk en helemaal niet leuk. Zo kun je goed in kaart brengen welke onderdelen van het werk behouden moeten blijven, en welke eigenlijk afgestoten moeten worden.'

Want het heeft al veel te lang gedraaid om hard werken en veel geld verdienen, erkende Ruud Becker en ook Hans van Gijzen. 'De fun op het kantoor is minstens zo belangrijk.'

n

Digitaal *Praktijk*

Juristen hebben qua automatisering vooral behoefte aan administratieve ondersteuning van de dagelijkse kantoorpraktijk. Het softwarepakket *Legal Eagle* is vooral geschikt voor kleinere kantoren (tot dertig advocaten) met een toevoegingspraktijk.

Luuk Matthijssen
kennisanalist bij Yacht¹

Software voor de toevoegingspraktijk

Onder de stroom aan nieuwe computerprogramma's voor de rechtspraktijk vinden we vooral cd-rom-databanken en internet-informatiediensten. Toch bestaat de automatiseringsbehoefte van juristen eerst en vooral uit administratieve ondersteuning van de dagelijkse kantoorpraktijk. De juridische praktijk kent vele specifieke registraties en processen zoals juridische dossiers, urenregistratie en rolhandelingen. Vandaar dat er naast algemene administratieve systemen voor kantoorautomatisering ook specifieke softwarepakketten voor advocatuur en notariaat worden gemaakt.²

Na Fidura van Kluwer is het bedrijf DMDB met de producten *Legal Aid* en *Legal Eagle*, de grootste leverancier van administratieve software voor de rechtspraktijk in Nederland. De keuze voor deze bespreking is gevallen op het Windows-programma *Legal Eagle*, hoewel het DOS-zusje en voorloper van dit programma, *Legal Aid*, nog bijna evenveel gebruikers heeft.

Functionele vereisten

Legal Eagle is een systeem van het bedrijf DMDB (Direct Marketing Databases) dat van origine computerprogramma's levert voor *customer relationship management* (of relatiebeheer), met name voor het doel van direct marketing en databasemarketing. De opzet en de filosofie van *customer relationship management* zijn ook nu nog terug te vinden in *Legal Eagle*. Bij de ontwikkeling van dit computerprogramma heeft DMDB samengewerkt met de Vereniging voor Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) en met Opleidingen Sociaal Recht (OSR). Deze organisaties hebben meegewerkt aan het opstellen van de

functionele vereisten voor kantoorautomatisering in de rechtspraktijk. Mede door de betrokkenheid van deze organisaties bij de sociale advocatuur is het programma in het bijzonder geschikt voor kleinere kantoren met een toevoegingspraktijk. De huidige gebruikersgroep bestaat uit kantoren met een omvang tot dertig advocaten.

Legal Aid is als DOS-programma verder ontwikkeld en uitgewerkt tot een complete juridische kantooroplossing en wordt ook nu nog door zo'n 120 kantoren gebruikt. *Legal Eagle* is de geheel nieuw ontwikkelde Windows-versie van dit systeem. Het beschikt over verschillende uitgebreide modules om gegevens van zaken en relaties te beheren en een basisvoorziening voor het beheer van financiële gegevens. Voor de grootboekadministratie heeft DMDB een apart programma ontwikkeld: *Legal Beagle*, waarmee een geïntegreerde financiële administratie wordt toegevoegd.

Verbanden

In hoofdlijnen bestaat *Legal Eagle* uit twee basismodules voor registratie en beheer van zaken en relaties. De andere hoofdfuncties (tijdschrijven, agenda, roladministratie, etc.) maken van de gegevens uit deze basismodules gebruik. De basisgegevens van zaken en relaties worden ingevoerd op kaarten die duidelijk zijn gestructureerd door middel van tabbladen. Door deze presentatievorm kan een veelheid bij elkaar behorende gegevens op een overzichtelijke manier worden bijgehouden. Gegevens die in de zakenregistratie worden bijgehouden zijn bijvoorbeeld een omschrijving, aanduidingen van het soort zaak, de betrokken partijen, declaraties, rolhandelingen

Prijs- en productinformatie

Prijzen zijn afhankelijk van het aantal tijdschrijvers. Eén persoon: f 2000, twee personen: f 3800, drie personen: f 5420, vier tot en met twaalf personen: f 14.351 en voor elke meerdere persoon f 500 extra. Het eerste jaar onderhoud is in de aanschafprijs opgenomen. Er zijn aparte prijzen voor gebruik door stagiaires en er zijn ook contracten met leasevorm mogelijk. DMDB, Herengracht 329, 1016 AW Amsterdam
tel. 020-6256854, fax 02- 6245984
e-mail mail@dmdb.com; website www.dmdb.com

en andere handelingen en werkzaamheden die in het dossier hebben plaatsgevonden. Behalve het invoeren van gegevens ondersteunen de registratiekaarten het opzoeken, wijzigen en verwijderen van gegevens.

De module voor het relatiebeheer is gesplitst te raadplegen in bestanden met cliënten, advocaten, tegenpartijen en derden. Deze gegevens worden feitelijk in één bestand opgeslagen, wat het gemakkelijk maakt om verbanden op te sporen. Het programma signaleert bijvoorbeeld automatisch mogelijke belangenconflicten en geeft daar melding van.

Tijdschrijven is een onontkoombaar onderdeel van de juridische adviespraktijk waar iedereen het liefst zo min mogelijk tijd aan besteedt. Legal Eagle heeft een aantal handige functies die het tijdschrijven bijna volledig automatiseren. Het programma kan worden ingesteld om automatisch tijd te schrijven op een zaak wanneer u terugkeert uit een tekstverwerker, wanneer u met een zaak bezig bent geweest, als een afspraak uit de agenda is afgehandeld of na de afronding van een telefoongesprek. Verder is het natuurlijk mogelijk rechtstreeks uren in te voeren en bij te houden per zaakkaart.

Voor het plannen van tijd heeft Legal Eagle een agendafunctie: voor iedere gebruiker is er een persoonlijke agenda die bovendien gekoppeld kan worden aan een kantooragenda. Zo kan een administratie de agenda's van advocaten bijhouden en voor iedereen de afspraken bekijken terwijl de personen zelf ook direct over hun eigen agenda kunnen beschikken.

De financiële administratie is beperkt tot alle registraties en handelingen die direct verband houden met geregistreerde zaken, tot en met de betaling. Hieronder vallen onder andere verschotten, voorschotten en natuurlijk facturen.

Een bijzondere karakteristiek van Legal Eagle is de uitgebreide en gedetailleerde ondersteuning voor het omgaan met toevoegingen. Bij iedere zaak kan worden aangegeven of deze op toevoeging wordt uitgevoerd, waarbij ook de hele status van de toevoeging (aangevraagd, verleend, gedeclareerd, uitbetaald) wordt bijgehouden. Hieraan is te zien dat Legal Eagle is toegesneden op een toevoegingspraktijk.

Van alle gegevens die met Legal Eagle worden geregistreerd en verwerkt kunnen overzichten worden gemaakt. Behalve voor checklijsten en berekeningen zijn deze overzichten nuttig voor het genereren van managementinformatie.

Wat de mogelijkheden voor het maken van overzichten verder ondersteunt, is het 'open' karakter van de relationele database waarop Legal Eagle is gebaseerd is. Dat wil zeggen dat de opgeslagen gegevens gemakkelijk kunnen worden uitgelezen om ze met andere programma's verder te bewerken (bijvoorbeeld een spreadsheet voor het maken van aanvullende berekeningen en overzichten of andere databaseprogramma's zoals MS-Access).

Van deze koppelingen met andere programma's is er een aantal standaard ingebakken. Legal Eagle is gekoppeld aan tekstverwerkingspakketten voor het genereren van brieven, rolberichten, aanmaningen, etc. Verder heeft DMDb een samenwerkingsverband met KSU voor koppeling met de juridische adressendisk van dat bedrijf.³

Evaluatie

Legal Eagle is wat ondersteuningsfilosofie betreft gebaseerd op customer relationship management. Naast de duidelijke oriëntatie op kleine en middelgrote kantoren en de sociale advocatuur bepaalt dit mede voor welke kantoren Legal Eagle het meest geschikt is. Door de prijsstelling per gebruiker is het systeem relatief voordelig aan te schaffen door kleinere kantoren. Legal Eagle biedt een complete oplossing voor ondersteuning van de dagelijkse juridische kantoorpraktijk. De opzet met een aparte optionele financiële module maakt dat Legal Eagle ook gebruikt kan worden in combinatie met andere financiële pakketten of wanneer het kantoor de financiële administratie uitbesteedt.

n

R&EM

Deze bespreking is in verkorte vorm overgenomen uit het tijdschrift *Recht & Elektronische Media*, *R&EM*, 2000-3, p. 3-6. *R&EM* richt zich op elektronische media voor de rechtspraktijk door middel van productbesprekingen, columns en servicepagina's. In *R&EM*, 2000-3 wordt onder meer aandacht besteed aan:

Productbesprekingen

- Legal Eagle
- CD-ROM Vreemdelingenrecht
- NL-Contract 1.0

Boekbespreking

- Rechtsinformatica in de 21ste eeuw

READ ONLY

- Domeinnaam-jurisprudentie.nl
- Parlando

R&Links

- Internetbronnen over vreemdelingenrecht

1 De auteur publiceert op persoonlijke titel.

2 In het tijdschrift *Recht & Elektronische Media* (*R&EM*) zijn de afgelopen tijd productbesprekingen verschenen van de administratieve systemen: Trias Advocatuur, CMS Open, Fidura en Quantaris.

3 Besproken in *R&EM*, 1997 nr. 2, blz. 15-17.

Een mediationweek in Rotterdam

In de week van 11 tot 15 juni aanstaande kunnen partijen met actieve civiele procedures bij de Rechtbank Rotterdam hun conflicten proberen op te lossen met een extra methode: zelf doen onder begeleiding van ervaren mediators.

mr. M. Pel

vice-president gerechtshof Arnhem,
landelijk projectleider Mediation RM

mr. W.N. Everts

vice-president rechtbank
Zwolle, projectleider Mediationweek

Foto: ANP

Supermediator Clinton was in 1993 niet ontevreden met de resultaten van de ontmoeting tussen PLO-leider Arafat en de Israëlische premier Rabin

Tijdens een gerechtelijke procedure kan mediation plaatsvinden – dit is minder bekend dan mediation voorafgaand aan een juridische procedure. Buiten Nederland is dit al langer het geval; in Nederland kunnen partijen sinds maart 2000 in een juridische procedure hun geschil alsnog met behulp van een mediator onderling oplossen. Het Landelijk Project Mediation RM biedt partijen die in Arnhem, Assen, Amsterdam, Utrecht en Zwolle procederen in bepaalde procedures de mogelijkheid alsnog voor mediation te kiezen. Inmiddels is daarvan in ruim driehonderd zaken gebruik gemaakt, overwegend met succes.¹ Naast de vijf bestaande projecten² volgt nu een nieuw project, de Mediationweek.

Opzet

In de Mediationweek kunnen partijen die niet bij een van de vijf projectrechtbanken procederen maar elders een procedure hebben lopen, in een bepaalde week de mogelijkheid krijgen om kennis te maken met mediation en te onderzoeken of zij hun geschil alsnog zelf onder begeleiding van de mediator kunnen oplossen. De eerste Mediationweek zal plaatsvinden in het arrondissement Rotterdam, in de week van 11 tot 15 juni 2001. Dan zullen ervaren en zorgvuldig geselecteerde mediators partijen ontvangen in het gebouw van de rechtbank te Rotterdam. Aan deelname aan het project zijn voor partijen geen kosten verbonden, anders dan die van hun advocaat en eventuele reiskosten. De inzet van de mediators wordt betaald door het Ministerie van Justitie.

- 1 Dit betekent dat de zaak of tijdens de mediation tot wederzijdse tevredenheid wordt geregeld of dat de partijen – in de mediation weer *on speaking terms* gekomen – er met hun raadslieden in slagen kort na de mediation zelf tot volledige overeenstemming te komen.
- 2 Meer specifieke informatie over mediation en het project is te lezen in: M. Pel, 'Doorverwijzing naar mediation in de civiele procedure: Extra service of branchevervaging?', in: *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging*, november 2000, p. 78-86; M. Pel, 'Mediation naast rechtspraak, Uitvoering landelijk project Mediation Rechterlijke Macht', in: *Justitiële Verkenningen*, december 2000, p. 25-40; M. Pel, 'Ervaringen, valkuilen en leerpunten in het project Mediation naast rechtspraak', in: *Tijdschrift voor Arbitrage* 1-2-2000; P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt, 'Het sap en de schillen', openingscommentaar *Advocatenblad*, 2000-13, 23 juni; M. Ynzonides, 'Rechters en advocaten over nieuw mediationproject', in: *Advocatenblad* 2000-14, p. 528-532.

**Bij procedures op
tegenspraak dienen
ongemeende
vorderingen soms
alleen als
wisselgeld voor
andere punten**

Mediation-indicaties

De belangrijkste indicaties voor mediation: partijen moeten een eind willen maken aan hun procedure en aan hun conflict op basis van de onderliggende belangen; en er moet enige onderhandelingsruimte zijn. Daarnaast gelden er (contra-)indicaties:

Mediation-indicaties

Andere uitkomst wenselijk dan via een vonnis mogelijk
Belangen vallen buiten een juridisch kader
Snelle oplossing gewenst
Procesmotheid
Duurzame relatie (familie, burens, zakenrelatie, maatschap, langlopend contract etc.)
Gemeenschappelijk toekomstig belang
Meerdere procedures of meer conflicten dan in de procedure voorgelegd
Belang bij vertrouwelijke behandeling, met mogelijkheid afzonderlijke gesprekken
Meer partijen bij conflict betrokken dan procespartijen zelf
Duurzaamheid oplossing noodzaak

Contra-indicaties

Eerder mislukte mediation
Partijen die 'getrouwd' zijn met hun conflict
Precedent gewenst
Openbare uitspraak gewenst
(Te) grote machtsongelijkheid (NB de mediator is getraind om machtsverschillen te compenseren)
Partijen met een culturele achtergrond waarbinnen mediation niet past
Pure procedure waarin uitsluitend rechterlijke uitspraak de oplossing kan brengen

In de Mediationweek Rotterdam wordt de mediation eenmalig aangeboden aan *alle* partijen die een civiele³ procedure bij de rechtbank Rotterdam voeren, maar de realiteit gebiedt om een maximumaantal mediations te hanteren. Daarom zullen in de praktijk alleen de eerste honderd zaken waarin alle betrokken partijen zich hebben gemeld, daadwerkelijk deel kunnen uitmaken van het project.

De betrokken advocaten krijgen in de week de gelegenheid in de concrete procedures na te gaan wanneer er zinvol voor mediation zou kunnen worden gekozen.⁴

Geen therapie

Heeft het zin om aan schikken ter comparitie nog een andere bemiddelingsmethode toe te voegen, en is er verschil tussen beide manieren van conflictbehandeling? De verkenning van de grens tussen schikken en mediation is een van de interessante zoektochten in het gehele project. Vooropgesteld moet worden dat het doel van het project *niet* is om de schikkingsactiviteit ter zitting terug te dringen.

Integendeel. De bedoeling is om een extra instrument aan advocaten, partijen en rechters te geven om conflicten op te lossen. Het blijkt specifiek goed inzetbaar in die gevallen waarin de uitspraak van de rechter het onderliggende conflict niet (volledig) kan oplossen of waarin het voortzetten of goed afsluiten van de (handels)relatie tussen partijen van belang is.

Mediation is een vorm van conflictbemiddeling waarbij de mediator als onafhankelijke derde de partijen behulpzaam is bij het vinden van een oplossing die gebaseerd is op wederzijds belang. Deze vorm van bemiddeling heeft twee hoofdkenmerken. De eerste daarvan is dat veel aandacht wordt gegeven aan het herstel van de verstoorde communicatie tussen partijen en daarmee aan de achterliggende emoties en verstoorde relaties, telkens uitsluitend voor zover die emoties en verstoorde relaties een oplossing in de weg staan. Mediation is een zakelijke methode, dienend om specifieke conflicten op te lossen, en geen vorm van therapie.

Niet om het gelijk

Het andere hoofdkenmerk van mediation is de daarin gebruikte onderhandelingsmethode: de Harvard-methode, die inhoudt dat er op basis van belangen en niet op basis van (on)gelijk hebben of krijgen wordt onderhandeld. In een juridische procedure moeten de belangen van de partijen worden vertaald in juridische standpunten, vorderingen en verweren. Het is niet altijd mogelijk daarbij alle belangen van partijen te dienen, immers niet alle belangen zijn juridisch vertaalbaar.⁵ Bovendien is een kenmerk van vrijwel ieder aan de rechter voorgelegd conflict dat het partijstandpunt of de vordering c.q. eis (de zelf gekozen oplossing voor het conflict) niet door de ander wordt geaccepteerd. Onze manier van procederen 'op tegen-

³ Meer specifieke informatie hierover alsmede de brochure 'Mediation naast rechtspraak' is op te vragen bij het Landelijk projectbureau Mediation voor de Rechterlijke Macht, Postbus 9030, 6800 EM Arnhem, fax 026-3592692, tel. 026-3592805, email: mediation@hetnet.nl

⁴ In Rotterdam betreft de Mediationweek alleen civiele procedures maar elders in de toekomst wellicht ook bestuursrechtelijke procedures.

⁵ Het project wordt, net als de andere deelprojecten, wetenschappelijk geëvalueerd door het WODC, het Wetenschappelijk Onderzoeks en DocumentatieCentrum van het Ministerie van Justitie.

Niet het soort zaak maar de attitude en inzichten van partijen bepalen de slaagkansen van een mediation

spraak' veroorzaakt niet zelden dat vorderingen en verweren soms niet gemeend zijn maar dienen als wisselgeld voor andere punten. Bij een mediation kan – zonder prijsgeven van de in de procedure verdedigde standpunten – ieder belang aan de orde komen. Bij een zorgvuldige bespreking daarvan blijken er dan meestal gelijke of verenigbare belangen te zijn die snel geregeld kunnen worden, waarna alleen de niet-verenigbare belangen werkelijke focus van de onderhandelingen kunnen worden.

Het gesprek krijgt een andere wending zodra er tussen partijen ruimte is om de achterliggende belangen te bespreken. Daarnaast is al hetgeen in de mediation wordt besproken tussen partijen vertrouwelijk, ook als de mediation niet resulteert in een overeenkomst. De mediator is neutraal en heeft – als de partijen er niet uit komen – geen beslissingsmacht en stuurt ook tijdens de mediation niet op inhoud.⁶ Dit heeft als gevolg dat de partijen het achterste van hun tong kunnen laten zien, zonder het risico te lopen op hun mededelingen of voorstellen vastgepind te worden als de onderhandelingen zonder resultaat zouden blijven. De partijen zijn volledig vrij de mediation te verlaten als ze menen er niet beter van te zullen worden.

Wanneer mediation?

De belangrijkste indicatie voor mediation in een concrete zaak is de wens van partijen om een eind te maken aan hun procedure en een eind te maken aan hun conflict op basis van de onderliggende belangen, waarbij zij ook bereid en in staat moeten zijn om naar de ander te luisteren. Kortom, niet het soort zaak maar de attitude en inzichten van de partijen zijn bepalend voor de slagingskansen van een mediation. Van belang is dat de partijen met elkaar in gesprek komen over een oplossing van hun conflict, terwijl zij daarbij ook nog oog moeten kunnen ontwikkelen voor de wederzijdse belangen. Een andere belangrijke indicatie is dat er enige onderhandelingsruimte is. Als aan deze basisvoorwaarden wordt voldaan is een mediation eigenlijk altijd zinvol.

Vaak zegt een partij dat hij zeker bereid en in staat is met de genoemde attitude aan de mediation deel te nemen, maar dat de ander dat niet kan of wil. Deze valkuil staat niet zelden aan zinvolle onderhandelingen in de weg.

Richtlijn moet zijn dat iedere partij voor zichzelf uitmaakt of zij aan de mediation-'vereisten' voldoet of wil voldoen. De mediator zal tijdens de mediation nagaan of bij beide partijen voldoende inzet aanwezig is en zal er bovendien op letten dat partijen zich aan de spelregels houden.

Waardering

Medio maart 2001 zijn alle partijen die een actieve civiele procedure hebben lopen bij de rechtbank Rotterdam – dat zijn circa 3000 zaken – schriftelijk benaderd via hun advocaten of zij wensen deel te nemen aan het project. Bij die brief is een algemene brochure gevoegd over mediation en een speciale folder over de Mediationweek. Tevens wordt aangegeven wat de gevolgen zijn voor de lopende juridische procedure als men van het aanbod gebruik wil maken.

Voor de mediationssessies wordt in beginsel per zaak een dagdeel uitgetrokken. De partijen zullen dan proberen om onder leiding van de mediator in één mediationssessie een oplossing te bereiken. Mocht dit niet lukken, maar bestaat er wel uitzicht op een oplossing, dan is het mogelijk om in de periode tot 1 oktober 2001 een of meer vervolgsessies af te spreken, in het gebouw van de rechtbank. De raadslieden van partijen kunnen hun cliënten adviseren vóór en tijdens de mediation. Elders in de projecten is gebleken dat er soms heel snel volledige overeenstemming kan worden bereikt. Ook komt het voor dat een hoofdpunt wordt geregeld en alle overbodige franje uit de procedure wordt gehaald om vervolgens een resterend juridisch punt aan de rechter voor te leggen.

De ervaringen leren dat onder advocaten aanvankelijk wel enige schroom kan bestaan om mee te doen. De advocaten van de Rotterdamse procespartijen hebben nu de gelegenheid om met hun cliënten deze extra kans voor duurzame conflictoplossing te benutten. Uit de reacties van advocaten in de lopende deelprojecten is gebleken dat de aanvankelijke aarzeling over het instrument mediation bijna altijd wordt omgezet in waardering, met dien verstande dat mediation geen panacee is voor alle kwalen en dat het instrument dus met beleid moet worden benut.

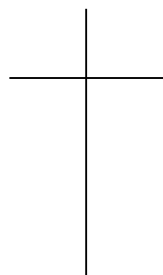
6 Zie artikel TCR noot 2 alsmede: L.H.H. Gijbels, 'Van scheidingsbemiddeling naar mediation; ervaringen van een (scheidings)bemiddelaar/mediator', in *Tijdschrift voor Arbitrage* 1998, p. 133 e.v.

7 Wel kan de mediator soms aangeven hoe bepaalde rechtsregels luiden of partijen wijzen op de noodzaak inhoudelijk advies aan een derde te vragen. Deze vorm van mediation heet evaluatieve mediation.

Praktijk

In memoriam

H.P. Utermark

Op 17 februari 2001 is mr. H.P. Utermark op 64-jarige leeftijd in Den Haag overleden. Hij was een advocaat pur sang, die zich inzette voor zijn cliënten en voor de advocatuur als geheel.

mr. G.J. Kemper
advocaat te Amsterdam

Foto: Familie Utermark

Discussies over wat betamelijk is voerde hij met graagte, verontwaardigd over streken die advocaten zich permitteren

Mr. H.P. Utermark werd op 10 januari 1963 in Den Haag beëdigd als advocaat. Dat was in een tijd dat de balie, gezien vanuit de eenentwintigste eeuw, vooral opviel door kleinschaligheid. Tweeduizend ingeschreven advocaten, maatschappen met drie of vier partners, stagiaires die het moesten doen met een bescheiden onkostenvergoeding en de toezegging dat zij inkomsten uit toevoegingen en faillissementen zelf mochten behouden. Wellicht was het om die reden dat Utermark, gesteld voor de keuze om toe te treden tot het kantoor van de landsadvocaat of een werkkring bij Shell te aanvaarden, dringende adviezen van zijn familie kreeg om zijn heil buiten de advocatuur te zoeken. Hij volgde zijn instinct en werd de gedreven advocaat die velen van ons hebben leren kennen en waarderen.

Voorop staat het beeld van de man in toga, die zich in de rechtszaal als een vis in het water voelde en, bij vier pleidooien in één week, toch nog kans zag om er een kort geding tussendoor te doen. En, zo ontleen ik aan zijn kantoorgenoot Knijff, dan ook nog die ene cliënt van het kort geding de overtuiging kon bijbrengen dat dat de enige zaak van die week was. Dat deed hij niet met kunst- en vliegwerk maar door de gretigheid en de oprechte nieuwsgierigheid om zich de feitelijke details en de juridische context eigen te maken. Utermark was allround,

komend uit een tijd waarin specialisatie een vreemd woord was, en dat maakte dat hij op de terreinen gezondheidsrecht, verenigingsrecht, sportrecht en het recht van de intellectuele eigendom uitstekend uit de voeten kon, in de cassatiepraktijk werkzaam was en verantwoord kon meenemen wat dan nog overschoot in het algemene aanbod van zaken waar zijn tamelijk bonte cliëntenkring hem mee verblijdde.

Hij sprak niet veel over zijn zaken, want hij was ook nog eens bescheiden, maar als het dan toch aan de orde kwam schudde hij korte en heldere analyses uit de mouw, die zijn kennis onderstreepten en duidelijk maakten waarom hij een geducht en overtuigend pleiter was. In een bepaalde zaak lukte het hem maar niet om een tegenpartij tot betaling te dwingen. Als hij daarvan verslag deed was hij verontwaardigd maar niet al te sterk want hij wist dat hij eens zou uitkomen waar hij wilde wezen.

De advocaat die werkte zoals Utermark die deed, geen dossier uit de weg gaand en pal voor zijn cliënten, krijgt makkelijk solitaire trekken. Wat dat betreft was hij evenwel anders, want hij heeft niet alleen met plezier deel uitgemaakt van een kantoor dat groter is geworden dan de hele Haagse balie op het moment van zijn beëdiging, en aan die groei zijn bijdrage geleverd, maar zich ook met

enthousiasme voor de gehele beroepsgroep ingezet. Bestuurslid van de Jonge Balie, lid van de Raad van Toezicht, de gedachte aan een mogelijk decanaat alleen verwerpend omdat zijn cliënten dan op de tweede plaats zouden komen, lid van de commissie-Bitter tot herziening van de Gedragsregels en lid van de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, het zijn activiteiten die getuigen van zijn gemeenschapszin én van zijn belangstelling voor een van de belangrijkste wortels van het vak, de beroepsethiek.

Discussies over wat al dan niet betamelijk is voerde hij met graagte, oprecht verontwaardigd over streken die advocaten meenden zich te kunnen permitteren, even geëmotioneerd wanneer in zijn ogen overdreven formaliteiten de advocaat dreigden te belemmeren in het werk zoals hij dat zag: snelle en soms risicovolle behartiging van belangen van cliënten. Daarin paste de overtuiging waarnaar hij zelf leefde: dat gedragsregels minimumnormen zijn, en dat een advocaat hard is maar fair, gespitst op finesse en resources maar wars van chicanes.

In februari van dit jaar, op 64-jarige leeftijd, heeft Huug Utermark, tot spijt van allen die hem hebben gekend, het beeld van de gedreven advocaat gecompleteerd: hij is in het harnas gestorven.

De bijzondere zaak van... *Praktijk*

Winston Mei

Advocaten ontmoeten kleurrijke personen en komen in bizarre situaties terecht. Bijna iedereen kent wel bijzondere voorvallen die tot nadenken stemmen of gewoon vermakelijk zijn. Winston Mei nam het op voor een muzikant wiens bejaarde vader door een garagebedrijf was bedrogen.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

Advocaat en sloopauto

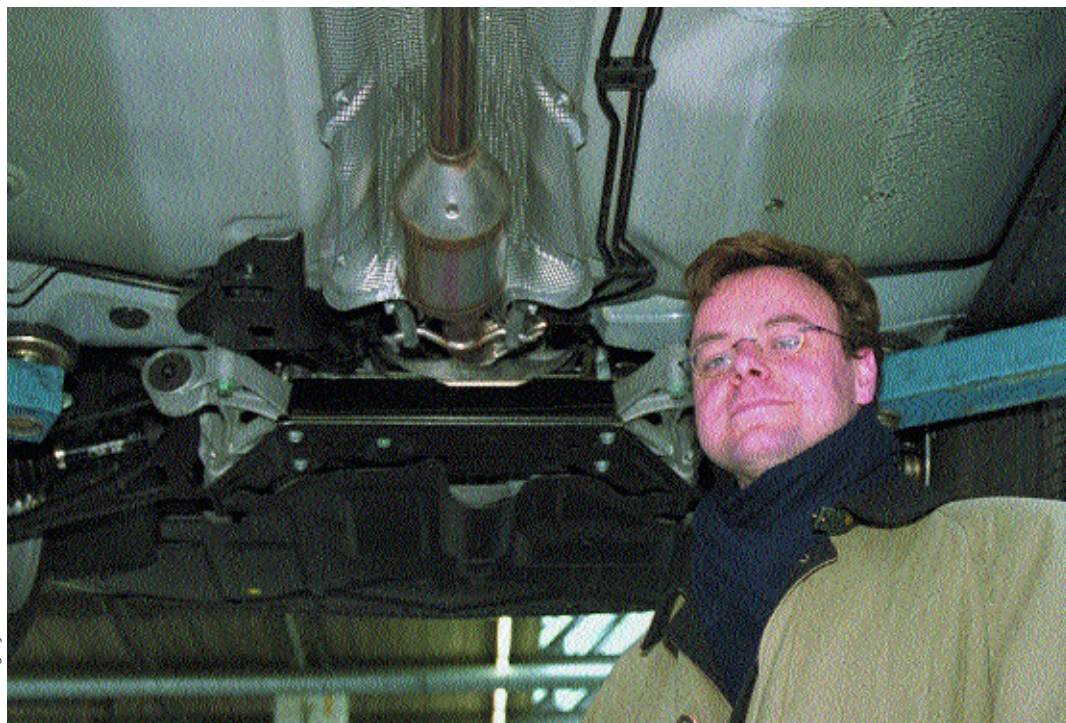

Foto: Fotografie Kasternans, Hilversum

Winston Mei: 'Naarmate de bodemplaat meer in zicht kwam, kleurde het hoofd van de garagehouder roder'

Winston Mei (33) houdt met drie collega's (Kroon advocaten) kantoor in een Hilversumse jaren-dertigvilla naast het kantongerecht. Met een algemene rechtspraktijk kun je nauwelijks beter zitten want in hartje Hilversum kom je nog eens iemand tegen. Zoals in 1996 de ex-toetsenist van de Molukse rockgroep Massada. De man had zijn muzikale talent geërfd van zijn vader, die wat goedgelovig was en niet al te zakelijk.

Voor zijn dood had de vader z'n vijftien jaar oude tweedehands Hyundai Pony steeds in onderhoud gehad bij dezelfde garage. De zoon was het al eens opgevallen dat het bedrijf zijn vader belde voor nadere aanwijzingen tijdens een onderhoudsbeurt, terwijl de auto zichtbaar onaangeroerd op de parkeerplaats stond.

Hij had hier verder nooit over nagedacht, totdat hij na zijn vaders overlijden de facturen vond. De oude man had per jaar hooguit tienduizend kilometer gereden, maar de onderhoudskosten waren enorm geweest. Elke twaalf maanden was bijvoorbeeld de V-snaar vervangen en de olie ververs. Aan de

bodemplaat zouden tal van reparaties zijn uitgevoerd. De muzikant geloofde daar helemaal niets van en wendde zich tot Mei.

De advocaat was sceptisch, want hoe toon je zo iets aan? 'Ik wist dat autogarages niet altijd een goede naam hadden, maar reparaties die in rekening worden gebracht zonder te zijn uitgevoerd, dat was ik eerlijk gezegd nog nooit tegengekomen. Bovendien ging het over facturen van bijna tien jaar oud, en ik vond dat je na zoveel jaren niet nog eens moest terugkomen op iets wat je vader blijkbaar geen probleem had gevonden.'

Het kansrijkst in een eventuele procedure waren de rekeningen die de reparaties aan de onderkant betroffen. Het beste bewijs was nog de auto zelf, en die stond bij het huis van de zoon. Op advies van Mei heeft hij de slooprijpe Hyundai met ware doodsverachting naar een ANWB-keuringsstation gereden voor een globale inspectie. 'Hij kwam triomfantelijk in mijn kantoor terug, want in de ANWB-rapportage stond dat er op het eerste gezicht nooit reparaties aan de bodemplaat waren uitgevoerd.'

Eindelijk ging de zaak rollen. Mei ging aan de slag en schreef een naar eigen zeggen redelijke brief naar de garage. Het antwoord was agressief en wekte op zichzelf al argwaan. 'Er was nog nooit zo'n goede garage geweest als die garage. Ik haalde de goede naam van het bedrijf door het slijk, en ze trokken ook de integriteit van de ANWB in twijfel.'

Voor nader onderzoek ging de auto daarom weer naar de ANWB, maar nu in het bijzijn van de garagehouder. Geamuseerd bezagen Mei en zijn cliënt het tafereel. 'Naarmate men meer van de auto weggehaald had om de bodemplaat te bekijken, kleurde het hoofd van de garagehouder roder. Het werd duidelijk dat er op een klein lasnaadje na echt helemaal niets gedaan was. De man vroeg zich vertwijfeld af hoe dit nou toch kon, stamelde dat dit niet gebruikelijk was en dat hem dit nog nooit was overkomen.'

Een rechtsgang was overbodig geworden. De garage heeft alle kosten vergoed en de eer van de vader was gered. Daags daarna heeft de zoon het bewijsmateriaal naar de sloop gebracht.

Praktijk

Hoe zat het ook alweer met... gedekte weren?

Bij de vraag of in hoger beroep een nieuw verweer kan worden gevoerd, moet onder ogen worden gezien of dit verweer als 'gedekt' kan worden gepasseerd

Willem Heemskerk
redactielid

Het uitgangspunt bij beoordeling van de vraag of verweren gedekt zijn is art. 348 Rv, dat luidt: 'De oorspronkelijke verweerder kan nieuwe weren van regten, eene verdediging ten principale opleverende, inbrengen, tenzij dezelve in het geding ter eerster instantie zijn gedekt, waaronder niet begrepen is het geval, dat het regt om ten principale te antwoorden ingevolge artikel 141 vervallen is.'

Van een gedekt verweer – een geval van afstand van recht in een processuele context – is eerst sprake als het in eerste aanleg is prijsgegeven. Dit prijsgeven moet met zekerheid kunnen worden afgeleid uit de processuele gedraging of houding van de verweerder in eerste instantie. Slechts als de verweerder bewust, willens en wetens, afstand heeft gedaan van het recht om dit bepaalde verweer te voeren, is het gedekt.¹

De enkele omstandigheid dat een stelling in

eerste aanleg niet is betwist, wettigt niet de conclusie dat het verweer dat alsnog desbetreffende stelling betwist, is prijsgegeven.² Evenmin brengt het enkele feit dat in eerste en tweede instantie gevoerde verweren onverenigbaar zijn, mee dat het in hoger beroep gevoerde verweer gedekt is, waarbij mede in aanmerking wordt genomen dat het hoger beroep er ook toe dient om eigen 'fouten' te herstellen.³

Twee ontslagen

In het algemeen dient de rechter terughoudend te zijn als hij een partij de uitoefening van een hem in beginsel ten dienste staande processuele bevoegdheid belet, zodat deze vorm van afstand van recht niet gauw mag worden aangenomen; zij dient onmiskenbaar te zijn.⁴ Overigens wordt in de literatuur aangenomen dat de appelrechter de regel omtrent een gedekt verweer ambtshalve moet toepassen.⁵

In de afgelopen twintig jaar oordeelde de Hoge Raad slechts enkele keren dat aan een in hoger beroep voor het eerst gevoerd verweer in verband met het gedekt zijn daarvan voorbij kon worden gegaan, waarvan er hierna twee besproken worden.⁶

In het eerste geval kwam een werknemster op tegen een aan haar verleend ontslag zonder toestemming van de (toen nog) Directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau en zonder de aanwezigheid van een dringende reden.⁷ De werkgever had in eerste aanleg omstandig betoogd en te bewijzen aangeboden dat de arbeidsovereenkomst na herstel van de ruim vier maanden zieke werknemster weliswaar was beëindigd, maar dat dit was geschied op initiatief van de werknemster en met wederzijds goedvinden. In hoger beroep bracht de werkgever echter naar voren dat de arbeidsovereenkomst al voorafgaand aan de ziekte van werknemster, met onderling goedvinden, was beëindigd. Tegen de achtergrond van de uit-

drukkelijke erkenning van de beëindigingsdatum in eerste aanleg door de werkgever vond de Hoge Raad het oordeel van de rechtbank dat het nieuwe weer met betrekking tot de beëindigingsdatum gedekt was, niet onbegrijpelijk.

Het tweede geval⁸ betrof eveneens de afwikkeling van een arbeidsrelatie. Een voormalig werknemer maakte aanspraak op betaling van niet-opgenomen vakantiedagen, van vakantie-toeslag en van suppletie op zijn salaris. Werkgeefster erkende de gegrondheid van deze aanspraak, maar beriep zich op een opschortingsrecht omdat werknemer nog enkele zaken terug diende te bezorgen; in hoger beroep stelde werkgeefster echter al aan haar betalingsverplichting te hebben voldaan. De rechtbank zag wel ruimte voor dit nieuwe standpunt, de Hoge Raad tegen de achtergrond van art. 348 Rv echter niet.

Van belang is dat art. 348 Rv alleen geldt voor de oorspronkelijk *gedaagde*, in hoger beroep appellant of geïntimeerde. Niettemin kan uiteraard ook de oorspronkelijk eiser door zijn (proces)houding afstand doen van het recht om in hoger beroep een bepaald standpunt in te nemen.⁹

In verzoekschriftprocedures worden de voor dagvaardingsprocedures (uit art. 348 en 141 Rv) voortvloeiende beperkingen aan het voeren van nieuwe weren in hoger beroep niet gesteld.¹⁰

Een geheel andere vraag is of een (nieuw) verweer tegen de achtergrond van een goede procesorde wel kan worden beoordeeld, hetgeen onder omstandigheden niet het geval is als zij eerst in een zeer laat stadium van het geding naar voren wordt gebracht of sprake is van een onaanvaardbare koerswijziging. Daarover de volgende keer.

n

- 1 Zie bijv. W. Hugenholtz/W.H. Heemskerk, *Hoofddlijnen van het Nederlands Burgerlijk Procesrecht*, Den Haag 1998, nr. 182, p. 214.
- 2 Aldus HR 22 juli 1986, *NJ* 1987, 21, rov. 3.2, tweede alinea.
- 3 Zie HR 19 januari 1996, *NJ* 1996, 709 (HJS), rov. 3.10, tweede alinea; vgl. ook HR 23 mei 1997, *NJ* 1997, 532 (uitsluitend essentie), *Prg.* 1997/14, nr. 4790, p. 487-490, rov. 3.6.
- 4 Aldus AG Bakels, bijvoorbeeld in zijn conclusie vóór HR 22 januari 1999, *NJ* 1999, 715 (HJS), onder 2.4.
- 5 Aldus Ras in zijn noot onder HR 16 december 1994, *NJ* 1995, 303 (HER), onder 5, met verwijzing.
- 6 Zie verder onder meer HR 6 december 1985, *NJ* 1986, 824 (WHH), rov. 3.2-3.3; HR 8 juli 1991, *NJ* 1991, 765, rov. 3.2; HR 10 maart 1995, *NJ* 1996, 299 (HJS), rov. 3.2, laatste alinea.
- 7 HR 8 juli 1981, *NJ* 1981, 548 (WHH), rov. 3.
- 8 HR 8 januari 1999, *NJ* 1999, 320, rov. 3.5-3.6.
- 9 Vgl. binnen deze context bijv. HR 13 december 1963, *NJ* 1964, 145 en HR 17 februari 1978, *NJ* 1978, 297 (WHH).
- 10 Aldus HR 21 maart 1975, *NJ* 1976, 464 (WHH), t.a.v. het tweede middel; HR 21 september 1990, *NJ* 1991, 36 (JBMV), rov. 3.2, tweede alinea; HR 1 december 1995, *NJ* 1996, 272, rov. 3.2, tweede alinea.

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Voor de spiegel in de advocatenkamer boog X zich nog even naar voren om te controleren of er geen ongerechtigdheden uit zijn neus hingen en prutste onderwijl met zijn vingers achter zijn hoofd een strikje van de onmogelijke befveters. Zijn cliënt De Maan, een wat oudere bebaarde vrachtwagenchauffeur, zat in voorlopige hechtenis omdat hij ervan werd verdacht een ongezonde belangstelling te koesteren voor jongens tot pakweg twaalf jaar oud. In het HvB was het leven een hel gebleken, niet alleen vanwege de lage rang in de pikorde die dit type delict met zich bracht maar ook omdat De Maan gehandicapt was en zich overdag in een rolstoel voortbewoog. De officier had bij een eerdere gelegenheid openlijk getwijfeld aan de noodzaak van zo'n rolstoel en ook X had zo zijn bedenkingen. Hoe De Maan het voor elkaar gekregen had was X een raadsel, maar na twee weken HvB had hij zich in het Scheveningse gevangenis-ziekenhuis weten te wurmen, vanwaaruit hij steevast toe driemaal per dag – en tot ergernis van X altijd *collect call* – met X belde met een gekmakend, huilebalkerig gejammer dat erop neerkwam dat het in Scheveningen net zo beroerd was als in het HvB en zijn medegedetineerden niet te ziek waren om hun peuken op zijn, De Maans, lijf uit te drukken. X geloofde er weinig van en had het bewijsaanbod van De Maan lafhartig gepasseerd.

X was in beroep gekomen van het bevel gevangenhouding, niet in de laatste plaats omdat opheffing of schorsing van de hechtenis in elk geval een zegening voor zijn praktijkuitoefening zou inhouden.

De Maan werd binnengerold door twee neutraal kijkende parketmedewerkers, die, buiten gezichtsveld van De Maan, achter in de zaal plaatsnamen in afwachting van het tijdstip waarop ze hun vrachtje weer naar Scheveningen konden vervoeren.

X haalde alles uit de kast en pleitte of zijn leven ervan afhing. Na zijn pleidooi vroeg de voorzitter op een toon van 'het zou me verbazen' of De Maan wellicht iets toe te voegen had aan het pleidooi van zijn raadsman. De Maan, zo was X gebleken, was in staat het effect van het briljantste pleidooi teniet te doen door temerig, irrelevant gelamenteer en ditmaal was het niet anders. Met name, zo jengelde De Maan, op klagerige, half huilende toon, was de rijstijl van de heren arrestanten-verzorgers hem niet befallen. 'Zo', vroeg de voorzitter, die nu iets over-eind kwam zitten, 'en wat was mijnheer De Maan dan niet befallen?' waarop De Maan jermieerde

dat 'ze te hard hadden gereden en niet of natuurlijk snelheid geminderd in de bochten, zodat hij met rolstoel en al was omgevallen'.

Vanuit zijn ooghoeken zag X de twee beklagden een blik van verstandhouding wisselen. Het leek hem het moment om De Maan toe te sissen dat hij zijn geraas moest staken, maar zijn cliënt was nu helemaal los en verloor zich in details over snelheidsovertredingen en onverantwoord rijgedrag. De voorzitter zou de klachten overbrengen, verklaarde hij tot slot van de zitting, waarbij hij over De Maan naar de parketmedewerkers keek.

Later die middag kreeg X een *collect call* vanuit Scheveningen. X wist al wat er ging komen en werd niet teleurgesteld. De Maan deed zijn verhaal met gierende uithalen die allengs aanzwollen tot een soort geloei. Wat te verwachten was was gebeurd: de terugweg was door de op wraak beluste parketmedewerkers afgelegd als betrof het een klassimentsproef van de Tulpenrally. n

Bent u nog vreemd in de nieuwe Vreemdelingenwet? Sdu Uitgevers burgert u in met vernieuwde naslagwerken

Op 1 april 2001 treedt de nieuwe Vreemdelingenwet 2000 in werking. Natuurlijk wilt u meteen op de hoogte zijn van deze vernieuwde wet- en regelgeving. Sdu Uitgevers zorgt met een breed aanbod van uitgaven dat u tijdig over de juiste informatie beschikt. Zoals met de herziene uitgave Vreemdelingen-circulaire samengesteld door de Immigratie- en Naturalisatiedienst, mr. P.F.A.B. Vos en mr. W. de Vries.

Kijk voor actuele informatie of bestellingen op www.sdu.nl/vreemdelingenwet.

Vreemdelingen-circulaire

Het meest complete losdelige naslagwerk voor het vreemdelingenrecht.

Auteurs: Immigratie- en Naturalisatiedienst, mr. P.F.A.B. Vos, mr. W. de Vries

Omvang: 5 banden

Prijs: hoofdwerk f 520,-/€ 235,95, aanvullingen f 0,54/€ 0,25 per pagina

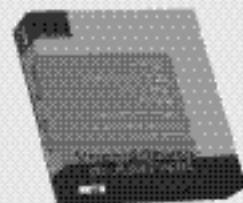
Artikelcode: VC01 COMHW

CD Vreemdelingen- en Asielrecht

Complete inhoud van de Vreemdelingen-circulaire, Vreemdelingenrecht en jurisprudentie, gemakkelijk doorzoekbaar.

Prijs: vanaf f 995,-/€ 451,52 per jaar

Artikelcode: CDVC

Tekst en toelichting op de Vreemdelingenwet 2000

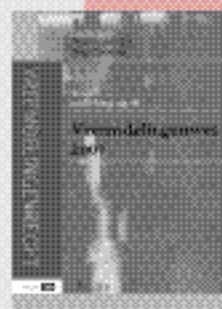
Deze uitgave geeft een artikelsgewijze bespreking van de nieuwe Vreemdelingenwet.

Redactie: mr. I.H. van den Berg, mr. H. Groeneweg, mr. M. Verhey

Omvang: circa 300 pagina's

Prijs: circa f 99,-/€ 44,92

ISBN: 90 5409 277 7

Kaderpocket Vreemdelingenrecht 2001/2002

Nieuwe editie verschijnt in april 2001. Deze handige pocket bevat de meest relevante wet- en regelgeving op het gebied van vreemdelingenrecht.

Auteurs: mr. P.F.A.B. Vos, mr. W. de Vries

Omvang: circa 300 pagina's

Prijs: f 49,-/€ 22,24

ISBN: 90 5409 299 8

Voor bestellingen of meer informatie belt u:

Servicecentrum Uitgevers

Telefoon (070) 378 98 80

Fax (070) 378 97 83

E-mail: scu@sdu.nl

<http://www.sdu.nl>

Ook verkrijgbaar via de boekhandel

Kijk voor alle nieuwe uitgaven op: www.sdu.nl/vreemdelingenwet

Reacties

Praktijk

Reistijdverletvergoeding

Bij uitspraak van 20 februari 2001 heeft de Rechtbank 's-Gravenhage (AWB 00/8923) geoordeeld dat de reistijdverletvergoeding per zaak dient te worden uitbetaald. De Raad voor Rechtsbijstand 's-Gravenhage heeft het – contra legem – beleid gevoerd dat bij meerdere zaken op één dag slechts éénmaal de vergoeding wordt betaald.

De rechtbank heeft ter zake overwogen: 'Met eiser is de Rechtbank van oordeel, dat voor het standpunt van verweerder noch in de tekst van artikel 24 BVR 2000 noch in de nota van toelichting bij dit artikel *enig* aanknopingspunt is te vinden. Anders dan bij de regeling van de reiskostenvergoeding in artikel 25 van het BVR 2000 het geval is, betreft het hier kennelijk een forfaitaire vergoeding. Dat de reistijdverletvergoeding "enigzins forfaitair" wordt bepaald, is *uidrukkelijk* vermeld in de toelichting bij artikel 2 BVR 2000. Een a contrario interpretatie van een enkele zin uit de toelichting bij artikel 25 BVR 2000 kan niet tot een andere conclusie leiden. Verweerders opvatting, dat in eisers zaken met een enkele vergoeding kan worden volstaan, moet dan ook worden verworpen.'

Inmiddels heeft De heer Pagter, secretaris van de Commissie Bezwaar en Beroep bij brief van 21 maart 2001, ontvangen op 25 maart 2001, laten weten dat de Raad voor Rechtsbijstand hoger beroep zal instellen bij de Raad van State en dat het Bureau Rechtsbijstandvoorziening van de Raad voor Rechtsbijstand 's-Gravenhage zijn beleid in kwesties als de onderhavige voornamelijk ongewijzigd handhaaft.

Het komt mij voor dat het niet aan de secretaris van de Commissie Bezwaar en Beroep is om te oordelen en/of te berichten over het instellen van rechtsmiddelen en het te voeren beleid door de Raad voor Rechtsbijstand, immers de Commissie Bezwaar en Beroep is er slechts om te adviseren en niet om beleid te voeren.

Wat daar verder ook van zij, ik houd het ervoor dat de raad zal trachten om langs formele en/of informele wegen de tekst van het BVR 2000 in de door de raad voorgestane zin te doen wijzigen en dat hij tussentijds geen ruchtbaarheid zal geven aan de hiervoor genoemde uitspraak van de Rechtbank 's-Gravenhage.

Teneinde te voorkomen dat u allen straks krijgt tegengeworpen dat de vaststelling van uw toevoegingsvergoeding onherroepelijk is, dient u net als ik tegen iedere vaststelling, waarbij reistijdverletvergoeding wordt geweigerd op de grond dat die vergoeding reeds op een andere toevoeging is vastgesteld, bezwaar te maken.

(Mr. G.A. Dorsman, advocaat te Rotterdam)

Toegevoegde waarde van de deken

Aanvankelijk stemde het lezen van het voorwoord van de deken, Toegevoegde waarde, *Advocatenblad* 2001-6 van 23 maart 2001, mij vrolijk. Uit de rapportages van het Verwey-Jonker Instituut en Deloitte & Touche Bakkenist blijkt dat rechtzoekenden momenteel een voldoende keuze hebben en dat er geen indicaties zijn dat het aanbod in gefinancierde rechtshulp kwalitatief of kwantitatief tekortschiet. De fabel dat slechts nog enkele advocaten toevoegingszaken behandelen wordt met cijfers uit de wereld geholpen. Geen probleem dus, even afgezien van de magere betaling van toegevoegde zaken. Waar geen problemen zijn moeten kennelijk wel oplossingen worden geboden.

Een 'oplossingsrichting' (voor welke problemen?) zou gelegen zijn in de inrichting van een goed toegankelijk 'juridisch loket' dat een verwijzingsfunctie vervult, en het creëren van een grotere keuzevrijheid voor de rechtszoekende. Aan het loket zouden eenvoudige zaken onmiddellijk opgelost kunnen worden. Andere zaken worden doorverwezen naar een advocaat of andere rechtshulpverleners.

In drie volzinnen beschrijft de deken de huidige functie en de werkwijze van het Bureau voor Rechtshulp. Als er al een toegankelijk juridisch loket bestaat, waarom dan dit loket omtoveren in een advocatenkantoor om vervolgens een nieuw loket op te richten?

(Marion Soffers, advocaat te Den Haag)

En de jager schoot raak

(*Advocatenblad* 2001-6, p. 237)

Van de wolf is niets meer gehoord. De schaapherders werden daarmee definitief van een last bevrijd. Verdere schade is niet meer voorgevallen. Als de jager zou worden vervolgd schiet of slaat hij de plank weer raak. De advocaat van de dierenbescherming zou zich eerst beter kunnen verdiepen in de regelgeving alvorens te roepen dat de FFH-richtlijn 92/92/EEG (PbEG 1992, L 206) alleen ziet op de handel. Dat is natuurlijk niet zo. Alleen CITES ziet toe op handel. De FFH-richtlijn regelt de communautaire habitats en het verbod van jacht en vangst van communautaire soorten. Wakker doen is natuurlijk wat anders dan wakker zijn. De dierenbescherming weet overigens wel precies hoe het zit, want zij heeft met de FFH-richtlijn de gehele mosselsector naar de rand van het faillissement geholpen.

Wakker dier heeft in elk geval de gelaedeerden een handje geholpen. Duidelijk is dat de minister zowel het schaap als de wolf wilde sparen. De opgetrommelde politiemacht, die met de karabijn in de aanslag uitkeek naar het gevaarlijke dier, blijkt geen afschot-ontheffing of vergunning te hebben gekregen en dus heeft het OM een toneelstukje opgevoerd voor de schaapherders. Niet de wolf maar de schaapherders zijn het bos in gestuurd.

Hoe pakt het OM een grensoverschrijdend milieuprobleem aan? Niet door de regelgeving te bestuderen, maar door de andere kant op te kijken als de eerste de beste jager particulier initiatief ontwikkelt. Hoe loopt dit mini-drama af? Ten eerste wordt deze jager om opportuniteitsredenen niet vervolgd en ten tweede zit het OM niet te wachten op een verloren zaak.

De Staat weigert inmiddels de schade aan de schaapherders te vergoeden met het argument dat het wellicht om een uit gevangenschap ontsnapte wolf gaat. Ik roep in herinnering dat het Europese Hof van Justitie in de Vergy-zaak nu heeft bepaald dat een in gevangenschap geboren en gekweekt exemplaar van een onder de richtlijn begrepen soort van de werking daarvan is uitgezonderd. De jachtwet vergt toch een afschot-ontheffing of vergunning voor zo'n exemplaar, zo betoogt *Wakker dier* terecht. De zaak is daarom bijzonder eenvoudig, want er is door de ontheffings-/vergunningplicht om een ontsnapte wolf af te schieten strijdigheid met de FFH-richtlijn. Nederland regelde weer eens te strak en te veel om de wakkere lobby tevreden te houden. Duidelijk moge zijn dat er sprake is van een gekwalificeerde schending van het EU-recht. Vandaar dat de jager op grond van art. 94 Grondwet vrijuit gaat en de schaapherders de schadevergoedingsplicht kunnen ankeren op de gekwalificeerde schending van het EU-verdrag.

Ik krijg mijn kinderen niet uitgelegd dat de eerste beste ontsnapte circus-leeuw en dan spreken wij *wel* over een bedreigde diersoort, pardoes mag worden afgeschoten.

Orde-nieuws

Groot lezersonderzoek

In de periode van 17 tot 27 april zullen 850 lezers van het *Advocatenblad* telefonisch worden benaderd door medewerkers van het marktonderzoeksbureau ISEO. De geselecteerden worden hierover eerst nog schriftelijk geïnformeerd. Het onderzoek, dat per ondervraagde slechts tien minuten zal duren, moet ertoe leiden dat redactie, uitgever en Orde te weten komen wat de lezers van het *Advocatenblad* willen. Aan welke informatie hebben zij behoefte en aan welke verstrooiing, hoe moet hun blad worden ingericht, kortom: hoe kunnen zij het best worden bediend?

De resultaten van dit lezersonderzoek, en van twee kritische panels met journalisten en vormgevers, zullen tegen de zomer worden verwerkt in een Plan van Aanpak. Dit plan bevat maatregelen waarmee het *Advocatenblad* – en ook het BalieNet – tot serieuze en plezierige, gezaghebbende en actuele media voor advocaten kunnen worden gemaakt.

Spontane reacties zijn altijd welkom op: Advocatenblad@ebi.nl

Onbehoorlijke praktijkuitoefening advocaat

De beslissing van de raad van discipline tot schorsing van een advocaat kan in de toekomst direct effect hebben. Wanneer de advocaat er blijf van geeft zijn praktijk tijdelijk of blijvend niet behoorlijk uit te kunnen oefenen kan de raad van discipline op verzoek van de Deken de betreffende advocaat schorsen dan wel andere maatregelen opleggen.

Dit is het gevolg van een wijziging van de Advocatenwet die op dit moment bij de Eerste Kamer ligt (kamerstuk 26 940). Met dit wetsvoorstel worden zowel de belangen van de cliënten, van de betreffende advocaat als de openbare belangen gediend. Nu treedt de beslissing tot schorsing bij onbehoorlijke praktijkuitoefening (administratie niet op orde, ziekte, onbehoorlijk declareren e.d.) pas in werking op het moment dat de uitspraak van de tuchtrechter definitief is. Als gevolg van de wijziging kan de raad van discipline straks bepalen dat de schorsing direct werkt. Tevens kan de raad maatregelen treffen, zoals bijvoorbeeld het aanstellen van een boekhouder.

Voordeel van de directe werking is dat de advocaat zijn praktijk niet nog een tijd blijft voeren terwijl dat zeer onwenselijk is. Procedures bij de tuchtrechter duren op dit moment ongeveer anderhalf jaar.

De geschorste advocaat mag gedurende de schorsing de titel van advocaat niet voeren. Op verzoek van de betrokken advocaat kan de raad van discipline de schorsing of de opgelegde maatregel te allen tijde opheffen als de situatie daar aanleiding toe geeft.

Van de beslissing tot schorsing kan zowel de betreffende advocaat als de deken binnen dertig dagen beroep instellen bij het Hof van Discipline.

Zie verder op Internet: www.parlement.nl/eerste/kamer/kamerstukken/zoeken/26940.

Boliviaanse advocaat opnieuw met de dood bedreigd

Dr. Waldo Albarracín is advocaat in Bolivia. Hij is bovendien een prominent mensenrechtenactivist en voorzitter van de mensenrechtenorganisatie *Asamblea Permanente de Derechos Humanos de Bolivia*. Dr. Albarracín en andere medewerkers van deze organisatie zijn veelvuldig het slachtoffer van bedreiging en geweld. In januari 1997 werd Albarracín ontvoerd en urenlang gemarteld door acht Boliviaanse politieagenten. De schuldigen zijn nooit berecht en de bedreigingen en intimidatie van Albarracín gingen door. Eind 1999 heeft de Stichting Advocaten voor Advocaten er bij de Boliviaanse autoriteiten op aangedrongen Albarracín te beschermen opdat hij zijn werk kan voortzetten.

De Stichting heeft nu van *Amnesty International* vernomen dat er wederom ernstige bedreigingen aan het adres van de Boliviaanse advocaat zijn geuit. Hij heeft diverse anonieme telefoontjes ontvangen waarin hij met de dood wordt bedreigd. *Amnesty International* is van mening dat Albarracín en zijn familie groot gevaar lopen. De Stichting Advocaten voor Advocaten heeft brieven geschreven naar de Boliviaanse autoriteiten waarin wederom wordt aangedrongen op bescherming voor Albarracín en zijn familie. De brieven zijn ook gestuurd naar de Boliviaanse krant *Presencia*.

De Stichting Advocaten voor Advocaten zet zich in voor advocaten waar ook ter wereld die wegens de uitoefening van hun beroep moeilijkheden ondervinden.

Informatie: secretaris Nicola Jägers, p/a Janskerkhof 3, 3512 BK Utrecht, tel. 030-2538407, fax 030-2537168, e-mail N.Jagers@law.uu.nl

NVvR-aanbeveling wrakingsverzoeken

In een rechtsstaat heeft men recht op een onpartijdige rechter. Wraking is een middel dat partijen ten dienste staat om hun recht op een onpartijdige rechter af te dwingen. De laatste jaren is de belangstelling voor het wrakingsinstituut toegenomen. Dit vormde voor de NVvR aanleiding binnen de gerechten te inventariseren op welke wijze met de wrakingsverzoeken wordt omgegaan. Ook is onderzocht welke knelpunten er bij de afhandeling van deze verzoeken optreden. De uitkomsten daarvan hebben uitgewezen dat er verschillen bestaan en dat enige uniformering wenselijk is. Dit alles heeft geresulteerd in een aanbeveling inzake afhandeling wrakingsverzoeken, die op 25 januari 2001 door de NVvR is aangeboden aan de presidenten van de gerechten en hoven. De volledige tekst van de aanbeveling kunt u opvragen bij de plaatselijke Raad van Toezicht of raadplegen op BalieNet.

Agenda

Effectievere handhaving

De handhaving van de milieuwetgeving en veiligheidsregels is de afgelopen maanden onderwerp van een discussie die zowel in de media als op politiek en bestuurlijk niveau gevoerd wordt. De handhaving, die van ondernemers verwacht dat ze in het kader van zorgsystemen en vergunningen op hoofdzaken proactief handelen, vertoont zelf een extreem reactief gedrag naar aanleiding van de rampen die nu nog pijnlijk vers in het geheugen liggen. Loopt de handhaving in Nederland achter de feiten aan en, zo ja, hoe kan de handhaving effectiever worden? Deze vragen worden besproken op 10 mei 2001 te Utrecht.

Informatie: Centrum voor Kennis Communicatie, ir. H. Jansen, tel. 040-2129499, www.ckc-seminars.nl. *Prijs:* f 804,35 excl. btw.

Proefschriftbeurs

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam heeft in 1997 de Hijmansbeurs ingesteld. Deze beurs beoogt mensen die al een aantal jaren werkervaring hebben binnen een juridisch beroepsveld zoals de rechterlijke macht, de advocatuur, de overheid of het bedrijfsleven, te stimuleren een proefschrift te schrijven of te voltooien. De beurs bedraagt maximaal f 10.000 per jaar. Aanvragen dienen voor 15 mei bij de faculteit ingediend te zijn. Aanvragen van de brochure: Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Afdeling Onderzoekzaken, mw. mr. J.R. van Herwaarden, Postbus 1030, 1000 BA Amsterdam, tel. 020-5253475, e-mail: herwaarden@jur.uva.nl.

Collectieve rechtsbescherming

Op 31 mei a.s. organiseert het Molengraaff instituut voor privaatrecht van de Universiteit Utrecht in samenwerking met de onderzoeksschool Ius Commune een symposium over collectieve rechtshandhaving. Aanknopingspunt vormen Richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen alsmede de Wet van 25 april 2000 tot aanpassing van de Boeken 3 en 6 van het Burgerlijk Wetboek aan die richtlijn (Stb. 2000, 178); deze laatste wet trad op 1 januari 2001 in werking. Steeds meer procedures worden niet meer individueel gevoerd maar kennen aan weerszijden optredende diverse partijen, en vaak raakt de uitkomst de rechten en verplichtingen van talloze anderen.

Kosten: leden van de Onderzoeksschool Ius Commune kosteloos, studenten f 50, advocaten f 200, overige deelnemers f 100.

Informatie: mw. J.P. Borlée, Molengraaff instituut voor privaatrecht, Nobelstraat 2a, 3512 EN Utrecht, e-mail: j.borlee@law.uu.nl.

Persönliche Kreditsicherheiten

Op 6 juni 2001 organiseert de afdeling Buitenlands en Internationaal Privaatrecht van de Universiteit Leiden in samenwerking met Deutsche Bank AG en het E.M. Meijers Instituut een symposium met de titel Neuere Entwicklungen im Recht der persönlichen Kreditsicherheiten in het Academieggebouw te Leiden. Tot de sprekers behoren o.a. professor dr. U. Drobnig, Max-Planck-Institut Hamburg, prof. mr. H.J. Snijders, Universiteit Leiden en de advocaten H.-P. Benckendorff M.A., Syndikus Deutsche Bank in Frankfurt, mr. K.W.J. Broekhuizen,

Houthoff Buruma, Amsterdam en S. Pötter, Hardtke Pötter Steffens, Berlijn. De conferentietalen zijn Duits, Engels en Nederlands. De conferentie is eveneens een PAO-cursus. Een informatiefolder is verkrijgbaar bij het E.M. Meijers Instituut, tel. 071-5275200. Voor verdere informatie: mevr. mr.dr. I. Sagel-Grande, tel. 071-5277421 of 5277462.

Slagvaardig en inspirerend vergaderen

Tien tot twintig procent van de totale werktijd in Nederlandse bedrijven wordt besteed aan vergaderen. Het sommetje 'vergaderuren maal uurloon' resulteert in een indrukwekkend bedrag. Verwacht wordt dat de Nederlandse overlegcultuur zich eerder zal verbreiden dan verdwijnen. De snelle maatschappelijke veranderingen en de toenemende complexiteit van productie- en organisatieprocessen vereisen steeds meer (verschillende) vergaderingen om acties en besluiten op elkaar af te stemmen. Op 7 juni a.s. organiseert de Kamer van Koophandel Rotterdam een praktijkseminar over het onderwerp Slagvaardig en inspirerend vergaderen. Aan de hand van oefeningen wordt geleerd de juiste balans te vinden tussen opkomen voor eigen belangen en rekening houden met belangen van anderen, tussen zakelijk en informeel, gedisciplineerd en creatief vergaderen en voorzitten. Informatie: Kamer van Koophandel Rotterdam, afd. Praktijkseminars, tel. 010-4057779. Prijs f 525.

Het verblijvensbeding

Op 20 juni a.s. organiseert Vermande studiedagen een congres over Het verblijvensbeding, Résidence Groot Heideborgh te Garderen. Sprekers zijn prof. mr. E.A.A. Luijten, emeritus hoogleraar burgerlijk en notarieel recht KU Nijmegen, oud-notaris, thans advocaat; prof. mr. W.R. Meijer, hoogleraar privaatrecht OU Nederland, plv. Raadsheer Gerechtshof 's-Hertogenbosch, adviseur Nysingh Dijkstra De Graaff en mr. E. Nelissen, belastingadviseur bij KPMG Meijburg & Co te Amsterdam. Onderwerpen: de juridische aard van het verblijvensbeding; wat is een verdeling; het verblijvensbeding in het nieuwe erfrecht; verblijvensbeding als gift; de fiscale aspecten van het beding; inkomstenbelasting: oude (Wet IB 1964) en nieuwe wetgeving (Wet IB 2001). *Informatie:* Vermande Studiedagen, Postbus 20, 8200 AA Lelystad, tel. 0320-237721, fax 0320-233158, e-mail: vermande.studiedagen@sdu.nl. *Prijs:* f 1295 excl. btw.

Beroepsopleiding

De adviescommissie Beroepsopleiding sectie Echtscheidingsrecht is uitgebreid met het lidmaatschap van F.M.J.A. Lohuis (Rotterdam).

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Arbeidsrecht

Basiscursus Arbeidsrecht rekenen***

datum: 10 mei 2001,
14.00–17.30 uur
docent: mr. A.P. Wasscher
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: f 425 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Bruto-netto rekenen**

datum: 12 april 2001,
14.00–17.30 uur
docent: mr. A.P. Wasscher
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: f 425 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Burgerlijk (proces)recht

Nieuw Burgerlijk Procesrecht*

datum: 14 juni 2001,
9.00–17.00 uur
docenten: mr. A.W. Jongbloed,
mr. H.A.E. Uniken Venema,
mr. L.M. Coenraad,
mr. W. Heemskerk
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: f 695 (excl. BTW)
Studiecentrum Kerckebosch,
tel. 030-6921444

Beslagrecht, Incasso en RenteRekenen**

datum: 11 april 2001,
9.30–13.00 uur
docenten: H.F. van Rijswijk,
mr. P. van Klinken
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: f 425 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Het verblijvensbeding**

datum: 20 juni 2001,
9.00–16.50 uur
docenten: prof. mr. E.A.A. Luijten, prof. mr. W.R. Meijer, mr. E. Nelissen
plaats: Garderen
punten: 5
prijs: f 1295 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Congres 'Privacyregulering in theorie en praktijk'***

datum: 12 juni 2001,
10.00–17.00 uur
docenten: prof. mr. J.E.J. Prins, mr. P.C. van Schelven, mr. S.M. Huydecoper, mr. H.H. de Vries, mr. E. Schreuders
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647190

Computerrecht

Opstellen en hanteren van IT-contracten***

data: 21 juni 2001,
9.30–21.00 uur en
22 juni 2001, 9.00–17.00 uur
docenten: mr. D.T.L. Oosterbaan, C.J. van Geest, drs. J.J. Borking, mr. C.A. Jeekel
plaats: Noordwijk
punten: 13
prijs: f 2899 (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

E-commerce-contracten*

datum: 6 juni 2001,
15.30–20.30 uur
docenten: mr. A.P. Meijboom, mr. S.J.H. Gijrath, mr. C.E. Drion, prof. mr. C.E.J. Prins, mr. W.E.L. van Kerkvoorde, mr. K. de Bruijn
plaats: Hotel 't Speulderbos
punten: 4
prijs: f 1295 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237713

Juridische aspecten van e-commerce*

data: 30 mei, 6 juni, 13 juni, 20 juni, 27 juni 2001,
16.00–19.00 uur
docenten: mr. G.J. Zwenne, mr. A.A. Rosendahl, mr. W.E.L. van Kerkvoorden, mr. P.H.L.M. Kuypers, mr. G.E.A. Kienhuis
plaats: Den Haag
punten: 12
prijs: f 2195 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 078-6253819

Gezondheidsrecht

Betekenis van de Wet bescherming persoonsgegevens voor de gezondheidszorg**

datum: 7 juni 2001,
14.00–17.30 uur
docenten: drs. M. Schaafsma, mr. H.J.M. Gardeniers, mr.dr. J. Nouwt, mr. drs. T.F.M. Hooghiemstra, mr. E.-B. van Veen
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: f 595 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Milieurecht**Hergebruik verontreinigde grond***

datum: 21 juni 2001,
9.30–16.30 uur
docenten: prof. dr. ir. Hendriks,
drs. Munters, F. Lame,
ir. Heijster, drs. Orbons,
dr. Zevenbergen
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 450 (excl. BTW)
Centrum voor Kennis
Communicatie,
tel. 040-2129499

Onroerendgoedrecht**IJ-oever Amsterdam******

datum: 18 mei 2001,
10.00–12.30
docenten: L.A.C. Brand,
A. Mulder, J.M.G.A. Bruggink
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: f 100
Vereniging voor Bouwrecht
Advocaten, tel. 070-3245544

Personen- en familierecht**Gebruikerscursus De AlimentatieRekendisk***

datum: 12 juni 2001,
14.00–17.15 uur
docenten: mr. I. van Kempen,
mr. P. van Klinken
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: f 250 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Alimentatierekenen***

datum: 7 juni 2001,
16.00–21.30 uur
docenten: mr. A.R. van Wieren,
mr. J.B. de Groot
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: f 625 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Alimentatierekenen voor gevorderden****

datum: 14 juni 2001,
16.00–21.30 uur
docenten: mr. A.R. van Wieren,
mr. J.B. de Groot
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: f 725 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Huwelijksvermogensrecht bij echtscheiding*****

datum: 10 april 2001,
14.00–20.30 uur
docent: prof. mr. W.R. Meijer
plaats: Arnhem
punten: 5
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Kluwer opleidingen,
tel. 0570-647190

Alimentatierekenen bruto Vermeend 2001***

datum: 22 mei 2001,
9.45–17.15 uur
docenten: mr. J.B. de Groot,
mr. J.J.H. van Eldik
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: f 670
OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314

Actualiteiten Familie- en jeugdrecht****

datum: 21 juni 2001,
14.00–17.15 uur
docenten: prof. mr. P. Vlaardingerbroek,
mr. A.P. van der Linden
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: f 595 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Straf(proces)recht**Opsporing in de informatiemaatschappij; nieuwe spanningen***

datum: 27 juni 2001,
16.00–21.00 uur
docenten: mr. U. van de Pol,
prof. mr. G. Knigge,
mr. E.C. Mac Gillavry
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: f 650,10
PAO Rijksuniversiteit
Groningen, tel. 050-3635748

Verzekeringsrecht, schade en aansprakelijkheid**Omgaan met stress, trauma en rouw, voor een soepeler afhandeling van juridische procedures***

datum: 8 juni 2001,
13.00–17.15 uur
docent: drs. C. Mittendorff
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: f 595 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Overige rechtsgebieden**Aanbesteding en aansprakelijkheid******

datum: 14 juni 2001,
10.30–16.30 uur
docenten: prof. mr. M.A.M.C. van den Berg,
mr. W.H. van Boom,
prof. mr. W.G.Ph.E. Wedekind,
mr. P. Leyenaar, mr. P. Glazener
plaats: Tilburg
punten: 4
prijs: f 695
Schoordijk Instituut,
tel. 013-4662739

Privacyrecht in het strafprocesrecht***

datum: 22 mei 2001,
9.45–17.00 uur
docenten: prof. mr. H. de Doelder,
mr. U. van de Pol,
dr. J.L.M. Boek,
mr. C.F. Korvinus,
mr. M. van Stratum,
mr. E.C. Mac Gillavry,
mr. E. Schreuders,
mr. P.A. Michael,
mr. E.J. van Schaardenburg-
Louwe Kooijmans, dr. T. Blom,
mr. D. van der Bel,
W. Ligthart-Leeuwendaal,
J.B.A. de Wit
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: f 795 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Automatisering**Gebruikerscursus De adressen-disk voor de rechtspraakijk***

datum: 24 april 2001,
14.00–17.15 uur
docent: mr. I. van Kempen
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: f 250 (excl. BTW)
KSU Studie, tel. 020-6882212

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Agt, mw. mr. C.E.J.Y. van, Beursplein 37 (3011 AA) postbus 30117 (3001 DC) Rotterdam, tel. 010-4051166, fax 4124011, e-mail vhenb@vhenb.nl

Boter, mr. J., Tweebakmarkt/Druifstreek 72 (8911 LH) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 2126029, e-mail j.boter@triplaw.nl

Bouwman, mr. J.P.G., Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-2249240, fax 4139415, e-mail jbouwman@akd.nl

Dalen, mr. G.-J. van, Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 8801999, e-mail gert-jan.van.dalen@nl.andersenlegal.com

Faber, mr. A., Koningin Julianaplein 12 (3201 CH) postbus 285 (3200 AG) Spijkenisse, tel. 0181-610999, fax 624328, e-mail verweeladvocaten@planet.nl

Gelder, mr. F. van, Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240445, fax 2240008, e-mail floortje.vangelder@nautadutilh.com

Graaf, mr. F.M., Gerrit van der Veenstraat 106 (1077 EM) Amsterdam, tel. 020-6794535, fax 6712620

Guessabi, mw. mr. S., Boompjes 550 (3011 XZ) postbus 754 (3000 AT) Rotterdam, tel. 010-4132180, fax 4122125, e-mail guessabi@kclaw.nl

Haan, mr. B.J. de, Almeloestraat 44 (7642 GP) postbus 888 (7640 AW) Wierden, tel. 0546-588888, fax 576900, e-mail info@kolkman.nl

Hajdasinski, mr. M., Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 4145719

Heerde, mw. mr. B.C.J. van, Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801312, fax 8801821, e-mail brigitte.van.heerde@nl.andersenlegal.com

Heijen, mr. H.J.G., Johannes Vermeerstraat 81 (1071 DP) Amsterdam, tel. 020-6620401, fax 6768912, e-mail mr.heijen@worldonline.nl

Hout, mw. mr. E.J.G. van, Hoofdstraat 248 (3972 LK) postbus 7 (3970 AA) Driebergen, tel. 0343-523830, fax 523835

Jong, mr. F.P. de, Hoenderkamp 20 (7812 VZ) postbus 2120 (7801 CC) Emmen, tel. 0591-657700, fax 659660, e-mail houkes.nl@wxs.nl

Klomp, mr. J.J., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 445 (3000 AK) Rotterdam, tel. 010-7104600, fax 7104666, e-mail j.klomp@schutgroshede.nl

Komen, mw. mr. H.S.K., Gedempte Oude Gracht 65 (2011 GM) postbus 169 (2000 AD) Haarlem, tel. 023-5319387, fax 5321700, e-mail komen@smithhuijsen.nl

Kreté-Marres, mw. mr. N.P.J.M., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804264, fax 4804298, e-mail n.p.j.m.krete@kienhuishoving.nl

Langhout, mr. M.W., Nieuwe Gracht 124 (2011 NM) postbus 280 (2000 AG) Haarlem, tel. 023-5530230, fax 5530260

Lasonder, mw. mr. C., Van Schaek Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3226641, fax 3222074, e-mail algemeen@nijmegen.dirkzwager.nl

Ley, mw. mr. H. bij de, Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801318, fax 8801999, e-mail hester.bij.de.ley@nl.andersenlegal.com

Ligeon-Merton, mw. mr. F.O., Dorpsstraat 26 (2665 BJ) postbus 908 (2665 ZX) Bleiswijk, tel. 010-5217777, fax 5213622, e-mail hk-bleiswijk@hklaw.nl

Linker, mr. J.J., Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801338, fax 8801814 e-mail ian.j.j.linker@nl.arthurandersen.com

Luttikhuis, mr. C.A.M., Wierdensstraat 24 (7607 GJ) postbus 320 (7600 AH) Almelo, tel. 0546-535565, fax 816014, e-mail info@jacobskrankenburg.nl

Mazairac, mw. mr. M., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772944, fax 5772702, e-mail mmazairac@houthoff.nl

Mosele, mr. A.A.S., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172629, fax 2172740, e-mail amosele@houthoff.nl

Nijhoff, mr. N.M., Twentelaan 15 (7609 RE) postbus 479 (7600 AL) Almelo, tel. 0546-533633, fax 820827, e-mail damste@damste.nl

Padberg, mr. O.P., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 445 (3000 AK) Rotterdam, tel. 010-7107606, fax 7104666, e-mail o.padberg@schutgroshede.nl

Pita Cao, mr. C., Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 8801999, e-mail carlos.pita.cao@nl.andersenlegal.com

Rietjens, mr. B., Blaak 28 (3011 TA) postbus 711 (3000 AS) Rotterdam, tel. 010-4406431, fax 4406477, e-mail info@plp.nl

Sanna, mw. mr. M., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804748, fax 4804298, e-mail m.sanna@kienhuishoving.nl

Shannon, mw. mr. C., Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406672, fax 4048064, e-mail cshannon@dbbw.nl

Smith, mw. mr. E.C., Heemraadssingel 157 (3022 CE) postbus 25006 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-4776777, fax 4253170, e-mail algemeen@mglaw.nl

Soppe, mr. M.A.A., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 4804296, e-mail m.soppe@kienhuishoving.nl

Sijbesma, mw. mr. A.S., Marten Meesweg 25 (3068 AV) postbus 8656 (3009 AR) Rotterdam, tel. 010-4075125, fax 4075135

Tijken, mr. M., Stationsplein 12 (7573 AV) postbus 141 (7570 AC) Oldenzaal, tel. 0541-521515, fax 520835, e-mail roeloffzen.en.wiertz.advocaten@wxs.nl

Ubahgs, mw. mr. I.Th.L., Oranjestraat 6 (2514 JB) postbus 9 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3603151, fax 3603422, e-mail denhaag@vandiepen.com

Vermaas, mw. mr. V.M., Schiedamsseweg 58 (3134 BN) postbus 434 (3130 AK) Vlaardingen, tel. 010-4601460, e-mail nuijtenvanderweerd@hetnet.nl

Vrijman, mr. E.N., Westzeedijk 140 (3016 AK) postbus 23320 (3001 KH) Rotterdam, tel. 010-4363455, fax 4363691, e-mail info@lamsma-veldstra.nl

Winter, mw. mr. A.C., Noorderstaete 20 (9402 XB) postbus 622 (9400 AP) Assen, tel. 0592-345188, fax 572431, e-mail info@geene.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan:
adres@advocatenorde.nl

Woord, mr. I.B., Boddenkampsingel 76 (7514 AR) postbus 76 (7500 AB) Enschede, tel. 053-4335466, fax 4331001, e-mail info@dls-advocaten.nl

Zalm, mw. mr. P. van der, Lasondersingel 94-96 (7514 BV) postbus 126 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4840000, fax 4341799, e-mail info@advocatenh.nl

Zandt, mr. P.J., Velserbeek 1 (1981 LA) postbus 397 (1970 AJ) IJmuiden, tel. 0255-532544, fax 511933, e-mail info@tanger.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Bitter, mr. H.C. (Amsterdam) 29.11.2000

Brauwere, mr. A.G.F. (Den Haag) 1.2.2001

Draijer-Udo, mw. mr. A.A.P. (Leiden) 30.1.2001

Kock, mw. mr. N.M. de (Den Haag) 16.10.2000

KANTOORVERPLAATSING

Bie, mw. mr. K. de: J.W. Brouwersstraat 21 (1071 LH) postbus 76904 (1070 KE) Amsterdam, tel. 020-6738485, fax 6738493

Blokzijl, mw. mr. A.R. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771432, fax 4715829, e-mail arblokzijl@dbbw.nl

Bos&Blom Advocaten (mrs. C.D.M. Blom, H.J. Bos en M. Jongeneelen): Haaksbergweg 27-3 (1101 BP) postbus 12359 (1100 AJ) Amsterdam Zuidoost, tel. 020-5673990, fax 5673991

Van Dongen De Deken & Van der Heijden (mrs. J.M. van Dongen, A.M. de Deken, T. van der Heijden en R.G. Groen): Gasthuissteeg 12 (2611 RH) postbus 2919 (2601 CX) Delft, tel. 015-2142640, fax 2140906, e-mail advocaten-ddh@wanadoo.nl

Eckert, mr. H.P. (Roden): Turfsingel 33 (9712 KJ) Groningen, tel. 050-3181344, fax 3124918, e-mail haanue@balienet.nl

Gelder, mw. mr. M.Th.S. van (Houten): Apennijnweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840840, fax 5840845

Goethem, mw. mr. Ch.P.A.T. van: Sophialaan 43 (1075 BM) Amsterdam, tel. 020-6626363, fax 6793821, e-mail vangoethem@vrisekoopmaajoor.nl

Gijsberts, mw. mr. G.E.M. (Bussum): Utrechtseweg 84b (3702 AD) postbus 209 (3700 AE) Zeist, tel. 0499-338399, fax 030-6936002, e-mail g.gijsberts@vbtm.nl

Haakmeester, mw. mr. J.S.: Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 6620470, e-mail advocaten@hulklaw.nl

Haan, mr. P. de: Rentmeesterstraat 42 (1315 JS) postbus 10080 (1301 AB) Almere, tel. 036-5488000, fax 5488008, e-mail legal@willems-advocaten.nl

Jonkers, mr. P.S.: Amstelveenseweg 751 (1081 JE) Amsterdam, tel. 020-4082008, fax 4082009, e-mail p.s.jonkers@planet.nl

Keijzerwaard, mw. mr. E.: Wijnkade 31 (3011 VZ) postbus 19193 (3001 BD) Rotterdam, tel. 010-4049588, fax 4120735

Koning, mr. C.C.J. de (Tiel): Hortensialaan 51 (3702 VE) postbus 476 (3700 AL) Zeist, tel. 030-2581710, fax 6974337

Koster, mr. F.G.: Prinsengracht 1073 (1017 JG) Amsterdam, tel. 020-6223601, fax 6203573

Landwell Advocaten en Notarissen (mrs. U.W. Jousstra, A.A.F. Talitsch, L.P.E. Mares, A.M. de Zoeten, H.A. Schaap en A.J. Fiiole): Oostduinlaan 2 (2596 JM) postbus 16232 (2500 BE) Den Haag, tel. 070-3108384, fax 3108376

Linssen en Liebrand Advocaten (Rosmalen) (mrs. C.J.M. Linsen en W.J. Liebrand): Ridderhof 94 (5341 HS) postbus 426 (5340 AK) Oss, tel. 0412-404947, fax 635504, e-mail lladvocaten@balienet.nl

Mak, mw. mr. M.A.: Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 0032-26730007, fax 26722854, e-mail a.mak@cmsderks.nl

Marcucci, mw. mr. P. (Tilburg): Claudius Prinsenlaan 126 (4818 CP) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 5142575, e-mail pmarcucci@akd.nl

Mattheussens, mw. mr. E.M.C.: Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533600, fax 5533777

Meulenbelt, mr. M.O.: Terhulpesteengweg 177/6, 1170 Brussel, België, tel. 0032-26730007, fax 26722854

Montijn, mr. R.J.: Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016301, fax 3013333, e-mail r.montijn@cmsderks.nl

Moonen, mr. J.L.C. (Driebergen): Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2513344, fax 2520244, e-mail kbs@kbs.netlaw.nl

Ophuizen, mw. mr. W.J.M. van (Capelle a/d IJssel): De Poort 42 (3991 DV) postbus 387 (3990 GD) Houten, tel. 030-6354738, fax 6354710

Ruiter, mw. mr. B. de (Utrecht): Villawal 23 (3432 NX) postbus 21 (3430 AA) Nieuwegein, tel. 030-6034300, fax 6047842, e-mail nieuwegein@onlineadvocaten.com

Sjoer, mw. mr. N.A.: Archimedeslaan 21 (3584 BA) postbus 85063 (3508 AB) Utrecht, tel. 030-2195863, fax 2195815

Sluijs, mw. mr. A.B. (Hooftdorp): Rapenburg 36 (2311 EX) postbus 2020 (2301 CA) Leiden, tel. 071-5124443, fax 5120481, e-mail gl.leiden@balienet.nl

Stappen, mw. mr. K.E.M. van der (Nuland): Van der Stappen, Schapendonk & Groenhuisen, Raadhuisstraat 59 (5241 BK) postbus (5240 AG) Rosmalen, tel. 073-5223502, fax 5223592, e-mail mail@ssgadvocaten.nl

Stevens, mw. mr. M.: Arthur van Schendelstraat 740 (3511 MK) postbus 516 (3500 AM) Utrecht, tel. 030-2347234, fax 2347272

Westrop, mr. A.J.W. van: Van Eeghenstraat 68 (1071 GK) Amsterdam, tel. 020-6761211, fax 6640664

Wilgers, mr. J.G.G. (Goes): Langeville 39 (4401 GL) Yerseke, tel. 0113-216862, fax 219660, e-mail wilgers@concept.nl

POSTBUS/TEL/FAX/E-MAIL

Hogervorst en Wudka Advocaten te Maastricht:
e-mail info.hogervorstwudka@planet.nl

Mw. mr. M.E.J. **Sterenberg** te Breda:
e-mail sterenberg@koch-heuvel.nl

Literatuur

prof. mr. C.P.M. Cleiren

Geding buiten geding

Gouda Quint Deventer 2001

33 p. f 25

ISBN 90 387 0833 5

mr. A. Deelder-Kamerling e.a.

Rechtspraak Tuchtrect in de

Gezondheidszorg 2000

Koninklijke Vermande Lelystad 2001

237 p. f 85

ISBN 90 5458 948 5

prof. mr. dr. R.E. van Esch

**Giraal betalingsverkeer / Elektronisch
betalingsverkeer**

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer
2001

241 p. f 145

ISBN 90 268 374 96

R. Foqué, S. Gutwirth

**Vraagstukken van milieurechtelijke
begripsvorming**

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer
2001

341 p. f 84

ISBN 90 387 08289

mr. J.W. van de Gronden en prof. mr.

K.J.M. Mortelmans

**Mededingingsrecht en niet-economi-
sche belangen**

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer
2001

347 p. f 145

ISBN 90 268 375 34

mr. R. Holmaat

De toekomst van gelijkheid

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer
2000

294 p. f 65

ISBN 90 268 3720 8

H.J.R. Kaptein

Onrechtmatig verkregen bewijs

Ars Aequi Libri Nijmegen 2000

122 p. f 29,50

ISBN 90 6916 360 8

prof. mr. H.R.B.M. Kummeling e.a.

De aard van de grondwetherziening

W.E.J. Tjeenk Willink Deventer 2001

74 p. f 38,50

ISBN 90 271 52845

drs. J.G. Marks

Knechten Knechten

Gouda Quint Deventer 2001

218 p. f 87,50

ISBN 90 387 08025

prof. mr. G.E. van Manen en prof. mr.

R. de Lange

Onrechtmatige overheidsdaad

W.E.J. Tjeenk Willink Deventer 2001

219 p. f 60

ISBN 90 271 5246 2

J.H. Nieuwenhuis e.a.

Tekst en commentaar Burgerlijk

Wetboek

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer
2001

3286 p. f 355

ISBN 90 268 36678

mr. L.J.J. Rogier

Straffend bestuur

Gouda Quint Deventer 2001

25 p. f 27,50

ISBN 90 387 08327

(advertentie)

Plaats uw advertentie midden in uw doelgroep. Het Advocatenblad helpt u daarbij.

Elke twee weken bereikt u met een
personeelsadvertentie in het Advocaten-
blad alle geïnteresseerde juridisch
actieve juristen.

Desgewenst helpen wij u met het op-
stellen van de tekst voor uw personeels-
advertentie, die professioneel vorm
wordt gegeven in uw eigen huisstijl,
met uw eigen logo!

Meer informatie?

Wilt u meer informatie, bel dan
Cock Brouwer, tel. 071 - 589 76 21,
fax 071 - 589 05 80, die u graag vrijblijvend
informeert over alle mogelijkheden.

BEDRIJFSAFDELING

U zoekt

- medewerkers
- medewerkers
- medewerkers
- (bedrijfs)juristen
- belasting-
adviseurs
- leden rechtelijke
maats

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

Hof van Discipline 16 juni 2000, nr. 2862

(mrs. Fransen, Bekkers, Fleers, Krans en De Jong Schouwenburg)

Raad van Discipline Amsterdam 8 februari 1999

(mrs. Markx, Van den Biesen, Breederveld, Dijkman-Rekers en Vermeulen)

Publicatie door advocaat van een boek met daarin eigen praktijkervaringen. Aantasting van de goede naam van een rechter. Ontvankelijkheid. Voorwaardelijk appèl.

*Advocatenwet, art. 46 (4.1. wat de advocaat betaamt tegenover rechters)
Gedragsregel 31*

Feiten

In 1990 bepleit mr. X bij klager, in diens hoedanigheid van economisch politierechter, een zaak met een principieel karakter, die door het Openbaar Ministerie aanhangig is gemaakt als proefproces. Het gaat daarbij om het oppikken van nieuwe passagiers op Schiphol door Amsterdamse taxichauffeurs. Na het sluiten van het onderzoek ter zitting doet klager mondeling uitspraak, inhoudende schuldigverklaring zonder toepassing van straf.

Mr. X beklaagt zich over het vonnis, omdat zijn cliënten daarvan niet in hoger beroep kunnen komen. De president van de rechtbank verklaart de klacht ongegrond.

In 1997 laat mr. X een door hem geschreven boek uitgeven. Op de achterkant van de kaft staat onder meer vermeld: '(Mr. X) heeft als advocaat al meer dan 20 jaar een hartstochtelijke relatie met Vrouwe Justitia en kent het vak door en door. In (volgt: titel van het boek) geeft hij aan de hand van zijn praktijkervaringen antwoord op de meest gestelde vragen (...)'. In het boek komt onder het kopje 'Een zinloos pleidooi' een beschouwing voor over de strafzitting in 1990. Mr. X schrijft daarover onder meer: 'De rechter hoorde mijn pleidooi en dat van de officier van justitie (het requisitoir) onbewogen aan, sloot het onderzoek en zei dat hij over de zaak ging nadenken. Na vijf minuten kwam hij terug en begon zijn vonnis (dat zeker zes bladzijden papier besloeg en uitvoerig gemotiveerd was) van een stuk papier op te lezen. Al spoedig werd mij duidelijk, dat het vonnis van tevoren in elkaar moest zijn gezet, want geen mens was in staat om zo snel in zo'n ingewikkelde zaak een beslissing te nemen en dat dan ook nog netjes op te schrijven. De beslissing was meedogenloos. Alle verweren werden verworpen en de verdachten werden veroordeeld, maar zonder oplegging van enige straf! Daardoor kon ik niet in hoger beroep gaan. Vooral dat laatste was schandelijk. Dat een rechter het niet met je eens is, is vanzelfsprekend mogelijk, en je voor Jan met de korte naam laat pleiten is nog tot daar aan toe, maar dat hij je opzettelijk het recht ontnemt om zijn beslissing door een hogere rechter te laten toetsen, is een schande. De behandeling was een schijnvertoning geweest. Ik heb me daarover beklagd bij de president van de desbetreffende rechtbank, die desgevraagd van de

betrokken rechter hoorde dat het vonnis helemaal niet gereed lag. Hij had het snel opgeschreven. (...)'

Naar aanleiding van de publicatie van het boek verschijnen in diverse dagbladen artikelen waarin onder meer gewag wordt gemaakt van de beschuldiging van mr. X dat klager zijn vonnis al had klaarliggen. In deze krantenartikelen wordt klager met naam en toenaam genoemd.

Klacht

Mr. X heeft onware en grievende mededelingen over klager gedaan, te weten (a) dat klager zijn vonnis reeds tevoren klaar had, zodat de behandeling ter zitting een schijnvertoning was en (b) dat klager aan mr. X opzettelijk het recht heeft ontnomen om de beslissing van klager door een hogere rechter te laten toetsen.

Overwegingen van de raad

Mr. X heeft aangevoerd dat hij het boek niet als advocaat heeft geschreven, maar als schrijver/publicist. Uit de (voor- en achterzijde van de) kaft van het boek blijkt echter dat mr. X zich uitdrukkelijk als advocaat heeft geafficheerd en bij het schrijven van het boek heeft geput uit zijn ruim twintigjarige advocatenpraktijk. De gewraakte passages zien op een zaak die door mr. X zelf als advocaat is behandeld. Aldus acht de raad voldoende verwevenheid met de advocatuur aanwezig om de klacht te kunnen toetsen aan artikel 46 Advocatenwet. De klacht is dan ook ontvankelijk.

Mr. X heeft betoogd dat hij in het kader van het recht op vrijheid van meningsuiting, zoals ook neergelegd in artikel 10 EVRM, tot het waardeoordeel heeft mogen komen dat klager zijn vonnis reeds tevoren gereed had zodat de behandeling van de zaak een schijnvertoning was. Mr. X mocht aldus schrijven dat klager zijn vonnis van een stuk papier oplas, ook al zou dat papier een checklist zijn geweest in plaats van een vonnis. Mr. X behoefde zijn opinie niet met bewijs te kunnen staven omdat waardeoordelen geen bewijs behoeven, maar gedragen dienen te worden door de feiten. Klager daarentegen is van mening dat mr. X als een feit heeft gepresenteerd dat hij zich van een gereed vonnis zou hebben bediend, hetgeen klager gemotiveerd heeft betwist, zodat mr. X zijn vrijheid van meningsuiting heeft misbruikt ten koste van de belangen en reputatie van klager.

Door de passage 'Na vijf minuten kwam hij terug en begon zijn vonnis (dat zeker zes bladzijden papier besloeg en uitvoerig gemotiveerd was) van een stuk papier op te lezen' heeft mr. X als feit gepresenteerd dat het vonnis gereed lag en niet enkel als een waardeoordeel, namelijk dat mr. X alleen de indruk had dat het vonnis van tevoren gereed was gemaakt. Gelet op het gemotiveerde betoog van klager dat hij zijn mondelinge vonnis aan de hand van een tevoren gemaakte checklist en tijdens de zitting gemaakte aantekeningen (in het totaal circa twee vellen papier) heeft voorgedragen, het feit dat klager niet kan worden tegengeworpen dat hij zijn zitting aan de hand van een checklist had voorbereid en voorts dat niet is vastgesteld of gebleken dat klager gebruik heeft gemaakt van een tevoren opgeschreven vonnis van ten minste zes pagina's, heeft mr. X een

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

onjuist feit geponeerd waaraan bovendien de grievende uitlating is gekoppeld dat de zitting een schijnvertoning zou zijn geweest. Hoewel mr. X klagers naam niet in de gewraakte passages heeft vermeld, is de omschrijving van de zaak zodanig duidelijk dat de beschreven zitting eenvoudig is terug te voeren op de persoon van klager, hetgeen in de na de publicatie van het boek verschenen krantenartikelen ook is gebeurd. Door aldus te schrijven dat klager zich heeft bediend van een reeds gereedliggend vonnis zodat de behandeling net zo goed niet had kunnen plaatshebben, heeft mr. X de belangen en reputatie van klager geschonden en onprofessioneel gehandeld, hetgeen een behoorlijk advocaat niet betaamt. Onderdeel (a) van de klacht is gegrond.

Klager verwijt mr. X in de gewraakte passages eveneens de onjuiste en grievende mededeling te hebben gedaan dat klager mr. X opzettelijk het recht heeft ontnomen de beslissing door een hogere rechter te laten toetsen. Mr. X heeft zijn beschouwing van de zitting echter ingeleid met de passage: 'Voor het geval de rechter ons ongelijk zou geven, vroeg ik hem uitdrukkelijk om een straf toe te kennen die het mogelijk maakte dat mijn cliënten in hoger beroep zouden kunnen gaan.' Mr. X vervolgt de beschrijving van de zitting met de passage: 'Alle verweren werden verworpen en de verdachten werden veroordeeld, maar zonder oplegging van enige straf! Daardoor kon ik niet in hoger beroep gaan.' Eerst daarna volgt de gewraakte zinsnede: '(...) Maar dat hij je opzettelijk het recht ontnemt om zijn beslissing door een hogere rechter te laten toetsen, is een schande.' Uit het bovenstaande blijkt dat met de zinsnede 'door een hogere rechter te laten toetsen' onmiskenbaar is bedoeld op het eerder door mr. X in die passage genoemde hoger beroep bij het hof, welk beroep voor de cliënten van mr. X inderdaad niet openstond. Uit de passage volgt niet dat geen cassatieberoep mogelijk zou zijn. Dat mr. X de onmogelijkheid om hoger beroep in te stellen een schande vindt, betreft een persoonlijke opinie die mr. X erop na mag houden zonder dat die opinie als onnodig grievend kan worden aangemerkt. Onderdeel (b) van de klacht is ongegrond.

Gezien het feit dat klager in overwegende mate aan de aard van de klacht een principieel karakter toedicht, meent de raad in de gegeven omstandigheden van het geval met gegrondverklaring van onderdeel (a) te kunnen volstaan zonder oplegging van een maatregel.

Zowel mr. X als klager stellen beroep in, de laatste onder de voorwaarde dat mr. X tijdig appelleert.

Beoordeling door het hof

Klager heeft zijn hoger beroep ingesteld onder de voorwaarde dat mr. X tijdig hoger beroep zou instellen. Die voorwaarde is vervuld zodat het hof de door klager aangevoerde grief zal behandelen.

Ten aanzien van klachtonderdeel (a)

Regel is dat een politierechter onmiddellijk na sluiting van de behandeling van de zaak ter zitting uitspraak doet. Ook klager heeft in de onderhavige zaak direct uitspraak gedaan, omdat naar zijn rechtskundig oordeel (dat overigens in cassatie in stand is gebleven) de omstan-

digheid dat de Aankomstpassage-Oost (de plaats op de luchthaven Schiphol waar de door mr. X bijgestane taxichauffeur zijn passagier had opgenomen) een niet voor het openbare verkeer openstaande weg zou zijn, aan de strafbaarheid van het bewezen verklaarde niet zou kunnen afdoen omdat de van toepassing zijnde Wet Personenvervoer aan de opnameplaats geen bijzondere eisen stelt; hij behoefde derhalve naar zijn oordeel niet te onderzoeken of het (ruim 14 bladzijden bestaande) betoog van mr. X dat de opnameplaats inderdaad geen voor het openbare verkeer openstaande weg was, juist was. Het hof heeft geen reden te twifelen aan de juistheid van klagers verklaring dat hij voor de zitting slechts een checklist van relevante punten had opgesteld en dat hij ter zitting heeft aangetekend of c.q. dat de betreffende punten aan de orde waren gekomen en wat daaruit zijn conclusie was (een dergelijke handelwijze laat zich immers heel goed denken bij een strafzaak als de onderhavige) en dat hij aan de hand van slechts deze lijst en deze aantekeningen zijn onmiddellijke uitspraak heeft kunnen doen en ook heeft gedaan (van een politierechter mag deze bekwaamheid immers worden verwacht). Dit alles heeft mr. X uit het oog verloren bij het poneren van zijn stelling dat klager zelf door zijn onmiddellijke uitspraak de indruk heeft gewekt dat hij het vonnis van tevoren had gemaakt, zodat de behandeling ter zitting een schijnvertoning was omdat elk pleidooi van mr. X van welke inhoud dan ook bij voorbaat zinloos was.

Ten aanzien van klachtonderdeel (b)

Nadat klager als economisch politierechter, voorzover thans van belang, bewezen had verklaard – kort weergegeven – dat de cliënt van mr. X taxivervoer over de voor het openbaar verkeer openstaande weg had uitgevoerd met een passagier die hij buiten zijn vergunninggebied, te weten op de Aankomstpassage, had opgenomen, zonder dat de rit tevoren besteld was, heeft hij omtrent de strafbaarheid van het bewezen verklaarde feit overwogen: '(...) De raadsman heeft verzocht om, ingeval het bewezen verklaarde ook strafbaar verklaard mocht worden, verdachte een boete op te leggen die hoger beroep mogelijk maakt, zulks met de motivering dat een uitspraak over de openbaarheid van de Aankomstpassage-Oost (die zijns inziens aan de strafbaarheid ten grondslag zou moeten liggen) van feitelijke aard zou zijn en derhalve aan cassatie door de Hoge Raad zou zijn onttrokken. Dit verzoek mist echter feitelijke grondslag nu de uitspraak omtrent de strafbaarheid van het bewezen verklaarde uitsluitend berust op een rechtsoordeel, terwijl het bewezen verklaarde door verdachte geheel is erkend, zodat de uitspraak, voorzover door verdachte en diens raadsman betwist, in cassatie door de Hoge Raad ten volle kan worden getoetst. Hieruit vloeit voort dat verdachte thans geen redelijk belang bij de mogelijkheid van hoger beroep heeft. Voorts bestaan redenen als bedoeld in artikel 9a van het Wetboek van Strafrecht om geen straf of maatregel op te leggen, in het bijzonder nu het hier gaat om een verdachte die uit een grote groep die de hem verweten handelingen eveneens heeft gepleegd is uitgekozen met het primaire doel een uitspraak over de strafbaarheid te verkrijgen (...)'. Hieruit blijkt dat klager uitvoering en nauwkeurig heeft gemotiveerd waarom hij aan de

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

cliënt van mr. X geen straf of maatregel heeft opgelegd, maar dat zulks naar zijn oordeel, anders dan mr. X had betoogd, niet afdeed aan de mogelijkheid voor de cliënt van mr. X om de beslissing op het door mr. X en zijn cliënt betwiste punt (namelijk dat voor de strafbaarheid van het bewezen verklaarde niet nodig was dat de plaats waar de taxipassagier was opgenomen een voor het openbaar verkeer openstaande weg was) ten volle door de Hoge Raad te doen toetsen. Door van dit op zich strafvorderlijk juiste oordeel van klager tegenover het juridisch niet geschoolde brede lezerspubliek waarvoor het boek van mr. X bestemd was, geen melding te maken, heeft mr. X gehandeld zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt. Mr. X heeft immers tegenover dit publiek de behandeling van de zaak ter zitting door klager op essentiële onderdelen onvolledig beschreven. Vervolgens heeft mr. X die behandeling een schijnvertoning genoemd, hetgeen derhalve een kwalificatie is op volstrekt ontoereikende gronden. Aldus heeft mr. X klager wezenlijk tekortgedaan en diens goede naam als rechter aangetast. Dit is des te kwalijker omdat een dergelijke kwalificatie het behoorlijk functioneren van klager als rechter in de kern treft. Daarbij neemt het hof in aanmerking dat, zoals klager terecht heeft opgemerkt, het betreffende lezerspubliek niet zelf in staat is te bedenken dat er nog wel beroep in cassatie openstond. Het hof voegt daaraan nog toe dat zelfs wél strafvorderlijk geschoolden dit uit de door mr. X in zijn boek gegeven beschrijving van de casus niet kunnen opmaken.

De klacht is in beide onderdelen gegrond.

Volgt

Enkele waarschuwing.

Hof van Discipline 16 juni 2000, nr. 2943

(mrs. Zwitser-Schouten, Beker, Goslings, Gründemann en Vermeulen)

Het staat de advocaat die met echtelieden gezamenlijk over een mogelijke echtscheiding van gedachten heeft gewisseld en van een van hen nadien nog een nadere toelichting heeft ontvangen, niet vrij in een echtscheidingsprocedure tegen die partij op te treden.

Perikelen rond de oproep voor een zittingsdatum.

Advocatenwet art. 46 (2.4 vermijden van belangenconflicten, 3.4 jegens tegenpartij in acht te nemen zorg, 5.1 regels die betrekking hebben op de juridische strijd)

Gedragsregels 7, 19

Feiten, beslissing van de raad

Mr. X heeft een bespreking met klaagster en haar echtgenoot over de eventuele gevolgen van een echtscheiding, waarbij in het bijzonder het ouderlijk gezag over de kinderen wordt besproken. Vervolgens schrijft klaagster aan mr. X nog een brief waarin zij haar visie op de gezagsvoorziening uiteenzet. Naderhand laat klaagster aan mr. X weten dat partijen zich hebben verzoend.

Anderhalf jaar later wendt de echtgenoot van klaagster zich tot mr. X met het verzoek een echtscheidingsprocedure in gang te zetten. In het verzoekschrift dat mr. X vervolgens indient wordt als adres van klaagster de echtelijke woning genoemd, terwijl klaagster die woning al had verlaten, zonder haar nieuwe adres aan haar echtgenoot bekend te maken. Vier dagen voor de zitting, op een zaterdag, verneemt mr. X van zijn cliënt dat hij benaderd is door een advocaat die voor klaagster optreedt, waarna hij op de daaropvolgende maandag per fax enige bescheiden aan de advocaat van klaagster doet toekomen, zonder daarbij melding te maken van het feit dat twee dagen later de mondelinge behandeling van het verzoekschrift plaatsvindt. Ter zitting verschijnt een kantoorgenoot van de advocaat van klaagster, waarna de mondelinge behandeling een week wordt aangehouden in afwachting van een rapport van de Raad voor de Kinderbescherming.

De klacht houdt in dat mr. X de echtgenoot van klaagster als advocaat heeft bijgestaan, hetgeen hem niet vrijstond gezien de bespreking die had plaatsgevonden, en dat mr. X er niet voor heeft gezorgd dat de oproep voor de mondelinge behandeling van de zaak haar of haar advocaat tijdig voor de zitting bereikte.

De raad acht beide klachtonderdelen gegrond en legt aan mr. X de maatregel van berisping op.

Overweging van het hof

Zowel uit een brief van mr. X aan de deken als uit zijn toelichting op de door hem ingediende grieven blijkt onomstotelijk dat tijdens de bespreking die tussen klaagster, haar toenmalige echtgenoot en mr. X plaatsvond, naast informatievervalsing door mr. X, ook een uitwisseling van standpunten van klaagster en haar toenmalige echtgenoot heeft plaatsgevonden. Het moge zo zijn dat mr. X zich een periode uit de bespreking heeft teruggetrokken, uit bedoelde brief en toelichting valt op te maken dat mr. X bij die wisseling van standpunten in ieder geval deels aanwezig is geweest (hij doet daarvan immers verslag). Voorts is onweersproken dat mr. X na de bewuste bespreking nog een brief van klaagster heeft ontvangen (mr. X betwist slechts dat hij de bij die brief, volgens klaagster, bijgevoegde notitie heeft ontvangen). Ook die brief, die zich bij de stukken bevindt, bevat inhoudelijke informatie, in die zin dat klaagster haar visie op een aantal kwesties in die brief uiteenzet.

Het vorenstaande betekent dat de raad terecht heeft geoordeeld dat het mr. X niet vrijstond de toenmalige echtgenoot van klaagster op een later tijdstip, zonder toestemming van klaagster, in een echtscheidingsprocedure tegen klaagster als advocaat bij te staan. Anders dan mr. X lijkt te betogen speelt tijdsverloop in dit verband geen rol.

Met betrekking tot de klacht dat mr. X er niet voor heeft gezorgd dat de oproepen voor de behandeling klaagster of haar advocaat tijdig voor de zitting bereikten, geldt dat vaststaat dat mr. X, toen hij het bewuste verzoekschrift namens de toenmalige echtgenoot van klaagster indiende, wist dat de griffie van de rechtbank berichten ter zake van het verzoekschrift aan klaagster zou verzenden per het in dat verzoekschrift ten aanzien van haar aangegeven adres. Aangezien klaagster op dat moment niet meer op dat adres verbleef (en haar echtge-

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

noot haar verblijfadres niet kende) betekende dit dat klaagster aldus geen kennis zou krijgen van de haar door de griffie van de rechtbank toegezonden bescheiden. Mr. X was hiervan op de hoogte, althans diende met een dergelijke gang van zaken rekening te houden (hij heeft niet gesteld dat zijn cliënt hem van het vertrek van klaagster uit de echtelijke woning destijds niet op de hoogte heeft gesteld). Tegen die achtergrond diende mr. X (tenminste: zie de hierna volgende overweging) toen hem ter ore kwam wie de advocaat van klaagster was, ervoor zorg te dragen dat die advocaat alle informatie en stukken met betrekking tot meerbedoeld door hem ingediende verzoek op de kortst mogelijke termijn zou verkrijgen c.q. ontvangen. Vaststaat dat mr. X daarvoor niet heeft zorggedragen of heeft laten zorgdragen. Uit hetgeen hij aan de advocaat van klaagster heeft doen faxen bleek immers niet dat de behandeling van het verzoek al twee dagen later zou plaatsvinden.

Het hof voegt aan het hiervoor overwogene nog toe dat het wel zo elegant zou zijn geweest indien mr. X, al voordat hij wist wie klaagster zou bijstaan, althans enige poging zou hebben ondernomen om

ervoor te zorgen dat klaagster op de hoogte zou raken van het ingediende verzoek en de datum waarop dat behandeld zou worden. Het hof ziet niet in dat zulks in dit geval niet mogelijk geweest zou zijn. Mr. X heeft nog gesteld dat klaagster ter zake geen schade heeft geleden, nu de behandeling van het verzoek is aangehouden in afwachting van een rapport van de Raad voor de Kinderbescherming. Dit argument gaat reeds niet op omdat in het tuchtrecht – anders dan in het aansprakelijkheidsrecht – niet de eis wordt gesteld dat betrokkene schade heeft geleden. Overigens heeft klaagster gesteld door de handelwijze van mr. X wel degelijk schade te hebben geleden en niet uit te sluiten valt dat daarvan in enigerlei opzicht ook sprake is (geweest).

In de 'nadere toelichting' van mr. X wordt nog betoogd dat de door de raad opgelegde maatregel 'veel te zwaar' zou zijn. Het hof is het daarmee oneens en acht de door de raad opgelegde maatregel passend.

Beslissing

Bekrachtigt de beslissing van de Raad van Discipline.

n

(advertentie)

U kunt rustig beslag
leggen op onze tijd

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

 WWW.ADVOCATENWERK.NL TEL 010 - 240 06 05

FIF 33 ROTTERDAM

Rechtspraak en Rechtspraak van de advocaat
Vereniging van de advocaten in de rechtspraak van de advocaat

- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat

Telefoon: 010 - 477 88 22
Fax: 010 - 477 88 30

E-mail: info@fif33-rotterdam.nl
Internet: www.fif33-rotterdam.nl

Vraag naar handleiding van voor ons belang! Het is belangrijk.

Rechtspraak (Middelburgse 265, 3001 EH Rotterdam)
Overleg met de advocaat (Postbus 20230, 3001 EH Rotterdam)

**Voor al uw
ambtelijke
opdrachten**

BUIK EN VAN DER HORST
Gerechtsdwaarder van der kassier

**Wij incasseren het zo snel
uw onbetaalde nota's**

BUIK EN VAN DER HORST
gerechtsdwaarder van der kassier

buikvdhorst@buikdn.nl
www.danweerdenleiden.nl

Boornmarkt 3a
Postbus 11 022
2301 EC Leiden
tel.: 071 - 5361005
fax: 071 - 5144 877